

LINK

YESHIVA FOR A DAY LAWS OF MAASER KESAFIM

A: The Obligation – Sources 1-5

B: The Sechar – Sources 6-7

C: How Much – Sources 8 – 9

D: Guidelines – Sources 10 -11

January 1st 2010

תענית ט. תוספות ד"ה עשר

1

עשר תעשר. הכי איתא בסיפרי עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה אין לי אלא תבואת זרעך שחייב במעשר רבית ופרקמטיא וכל שאר רווחים מנין ת"ל את כל דהוה מצי למימר את תבואתך מאי כל לרבות רבית ופרקמטיא וכל דבר שמרויח בו והכי נמי איכא בהגדה היוצא השדה שנה [שנה] כלומר אם לא תעשר שדך כהוגן לא יהיה לך אלא היוצא מן השדה כלומר לא יעשה שדך אלא כפי מעשרות שהיו קודם לכן דהיינו היוצא מן השדה כלומר מה שהיית רגיל להוציא למעשר מן השדה ומעשה באדם אחד שהיה עשיר והיה לו שדה שעשתה אלף כור והיה אותו עשיר נוטל ק' כורין למעשר ומפריש כל שנה ושנה וכן עשה כל ימיו כשחלה למות קרא לבנו ואמר לו בני דע ששדה זו שאני מוריש לך עושה בכל שנה ושנה אלף כורין הזהר שתפריש ק' כורין כאשר עשיתי ומת אותו האיש ועמד הבן במקומו ועשה השדה אלף כורין כאשר היה עושה בחיי האב והפריש ממנה ק' כורין בשנה שניה נסתכל וראה הבן שמעשר היה דבר גדול ואמר שלא יפריש לשנה אחרת נתמעט השדה ולא עשה כי אם מאה כורין וצטער עליו ושמעו קרוביו שכך מיעט ולא הפריש מעשר באו כולם אצלו מלובשים לבנים ושמחים אמר להם כמדומה לי שאתם שמחים בקלקלתי אמרו לו וצטער עליך כי גרמת לך כל הרעה הזאת ומפני מה לא הפרשת מעשר כראוי היטב בא וראה כי מתחלה כשבא השדה לידך היית בעל הבית והקב"ה כהן שהיה המעשר חלקו ליתן לעניים ועכשיו שלא הפרשת חלקו לו היה הקב"ה בעל הבית ואתה כהן שאין שדך עושה מה שהיה עושה מתחלה אלף כורין והפריש לך מאה כורין והיינו דכתיב (במדבר ה) ואיש את קדשיו לו יהיו כלומר כשאינו מפריש כהוגן לא יהיה לו אלא הקדשים כלומר המעשר ועל זה אמרו חכמים המעכב מעשרותיו לוסף בא שלא יהיה לו אלא אחד מעשר כדכתיב (ישעיהו ה) זרע חומר יעשה איפה דהיינו המעשר דאיפה ג' סאין ובחומר יש (לו) ל' סאין וכן כתיב כי עשרת צמדי כרם יעשו בת אחת וה"ר נתן האופניא"ל פ"י. היוצא מן השדה כלומר ואם לאו שאין אתה מפריש העישור יהיה לאותו היוצא לשדה דהיינו עשו הרשע כלומר שיקחוהו העובדי כוכבים

ירושלמי ריש פאה

2

גמילות חסדים: הדא דתימר בגופו אבל בממונו יש לו שיעור ואתייה כ"י דמר ר"ש בן לקיש בשם רבי יוסי בן חנינא באושא נמנו שיהא אדם מפריש חומש מנכסיו למצוה עד היכן ר"ג בן אינינוא ורבי אבא בר כהנא חד אמר עד כדי תרומה ותרומת מעשר וחרגא אמר (משלי, ג) כבוד את ה' מהונך ומראשית כל תבואתך כמראשית כל תבואתך ר"ג בן אינינוא בעי קומי ר' מנא מה חומש בכל שנה ושנה לחמש שנים הוא מפסיד כולה א"ל בתחלה לקרן מכאן ואילך לשכר

דכיון שידע שהוא מעשר עני לא היה צריך לשלם לו וממנה הוא דיהיב ליה ומאן דגרים משלמין היינו לומר שאם קדם הלה וגמולו חמד לזה בצלל שאירעו ואח"כ אירע לאחר אצל מותר לשלם לו גמולו חמדו ממעשר עני כדי שלא יתבטל מלגמולו חמד וצריך להודיעו שהוא מעשר עני כדי שלא יהא פורע חובו נמעשר עני אצל לחגמולין דדבר הרשות לא החירו לו אף על פי שהוא מודיעו שהוא מעשר עני: וכו"ש ואין נותנין טבנו צדקה. היינו לומר שאם פסקו עליו בני העיר נדקה לא יתן להם מעשר עני שנמלא פורע חובו נמעשר עני: וכו"ש ונותנין אותו לחבר עיר בטובה. כחבו הגהות מרדכי נפרק קמא דנבא נבחה (פי' מהנה) פירוש חבר עיר היינו חכם המתקן נצרכי הציבור מפרנסים אותו ממחמת טובה שעושה להם שמתקן נצרכיהם נותנין לו מעשר עני בטובה שולמים לו ממחמת דורון וכבוד אצל אף שולמין לו נדקה מן הכיס דגנאי הוא לו וגם לבני העיר לפרנס חכם המתקן נצרכיהם מן הנדקה אצל מעשר עני ששולמין לו מן הגזון לא מייכרא דמעשר עני הוא אלא דמיחוי כמנהג ודורון דרך כבוד: וכו"ש שאין מוציאין אותו מהארץ לחוץ לארץ. הטעם משום דכתיב [ו] והנחת נשעריך (דברים י"ב) ואכלו נשעריך ונצטנו (שם כ"ו י"ג):

(א) ולא משלמין בו את התגמולין ולא פודיין בו השבויים ולא עושיין בו שושבינות (ו) ואין נותנין ממנו לצדקה אבל משלמין מן ממנו דבר של גמילות חסדים (ח) וצריך להודיעו שהוא מעשר עני (ט) ונותנין אותו לחבר עיר בטובה הנאה (יח) (י) ואין מוציאין אותו מהארץ לחוץ לארץ: ק"ו וכל אלו התרומות והמעשרות ואפילו מעשר עני טובלין שאסור לאכול מהתבואה קודם הפרשתם: ע"ח (מ"א) ועל כולם מברך בשעת

רשאי ליתן דעיקר המלוה היא שיתן בעל הדין מעשר עני לעניים מלבד מה שנתן הגנאי לכל עני ועני בכל ערב שנת מקופה של נדקה ואם יתן לכיס של נדקה לא ימנו לעניים אלא קצנתן ומה הטעם אין נותנין ממנו לפדיון שטיים דהלא כשיגיע לפדות אחיה שצו צריך לגבות לפדיון מכל אחד לפי השגת ידו ומלא פורע חובו שמוטל עליו לפדות השצוי מליטו כפי השגת ידו ממעשר עני

(מ"ה) אין זה אלא נמעשר עני מורע הארץ שהיא מלווה עשה מן החורה אצל מה שאדם מעשר ממנו שמרויח צמחא ומתן ככספים ושאר רוחם אינו בכלל זה ויכול ליתן ממנו לנדקה ולפדיון שטיים שהרי אינו חייב בה לא מן החורה ולא מדרבנן [מט]: וכו"ש ונותנין אותו לחבר עיר בטובה הנאה. פירש הגהות מרדכי נפרק קמא דנבחה דנעדר טובה הנאה שמתקן חכם נצרכי ציבור שולמין לו מחמת דרך כבוד ממעשר עני:

ב וכו"ש אלו התרומות וכו'. נפרק אלו הן הלוקין (ד' ט"ו) וכתיב סמ"ג בלאין סימן קמ"ו דאין בטעל זה דמעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני מיחה אלא מלקוח שאין מיחה אלא בטעל הטעל לתרומה גדולה או לתרומת מעשר עכ"ל וכך כתבו החוספות נפרק יש מותרות ד"ה אי מהחם הוה אמינא ללאו נחד שמינא אצל בארץ שמינא אפילו טעל מעשר עני כיון שאינו חלוק משאר טעל לענין אזהרה הוא הדין לענין מיחה עכ"ל ומינאו כ"י:

ובת"ב הסמ"ג (לאוין קמו דף נ"ג) ואין בטעל זה מיחה אלא מלקוח מעשר עני אף ככל המעשר עני ויסי אומר יכול לא יהיה חייב אלא על הטעל שלא הורס ממנו כל עיקר הורס ממנו תרומה גדולה ולא הורס ממנו מעשר ראשון ולא מעשר שני ואפילו מעשר עני מנין תלמוד לומר (ויציי י"ג) לא חוכל לאכול נשעריך ולהלן הוא אומר (שם כ"ו י"ג) ואכלו נשעריך ושצטנו מה להלן מעשר עני אף ככל מעשר עני ואמר רחמנא לא חוכל: וכתב רש"י (שם כ"ו י"ג) מעשר עני אלא בטעל לתרומה גדולה או לתרומת מעשר אצל נפרק יש מותרות (ימנוה פ"ו) אמרינן מה תרומה טובלת אף מעשר ראשון טובל וכדמינא רבי יוסי אומר יכול לא יהיה חייב אלא על הטעל שלא הורס ממנו כל עיקר וכו' ואי מהחם הוה אמינא ללאו אצל מיחה לא קמ"ל ופרש"י אף מעשר ראשון טובל ואע"ג דבדידיה לוכא מיחה חייבין מיחה על הטעל שלא הורס מעשר ראשון ממנו וכחבו החוספות (ד"ה א"י) וא"ת מנא ליה לטעל מעשר עני צמיחה הא לא אימקס לתרומה וי"ל דשמא אין צ מיחה אי נמי כיון שאין חלוק משאר טעל לענין אזהרה הוא הדין לענין מיחה עכ"ל: ע"ח וכו"ש מברך בשעת הפרשתו. זה פשוט שכל שהוא מקיים מזה מברך עליה ט:

פרישה

(לו) ואל משלמין טבנו את התגמולין. למה לומר אם חסרו עשה עמו טובה וחסד אסור לשלם לו גמולו נמעשר עני שהרי פורע הוא חובו נמעשר עני: ומשלמין דבר ש' גמילות חסדים. היינו שמתלם ממנו לבית האל ולפי הירסא (נכפרי כ"י) שגורסים נקמון אצל משלמין וכו' נראה לי דהכא מיייר דוקא דבר הרשות אצל אצל משלמין ועיין כ"י: (לו) ואין נותנין טבנו צדקה. למה לומר אם פסקו בני העיר נדקה לא יתן להם מעשר עני שנמלא פורע חובו נמעשר עני: (לח) וצריך להודיעו שהוא מעשר עני. כדי שלא יטא לגמלו גם הוא חמד אם יחשוב שמעלו שלם לו וכיון שהוא מודיעו שהוא מעשר עני לא היה צריך לשלם לו וממנה הוא דיהיב ליה: (לט) ונותנין אותו לחבר עיר בטובה. כן צריך לומר ולא גרסינן בטובה הנאה ו"ל הגהות מרדכי נפרק קמא דנבא נבחה נותנין

חדושי הגהות

[ט] והנחת נשעריך ואכלו ושצטנו כ"ל [גא] ועני פטוקים הם (דברים סוף י"ד נח-ט):

הגהות והערות

מ"ן ב"ן הוא ברפוסים שלפנינו וברוב הרפוסים של הטרור, ובטור הנדפס עם דרישה ופרישה דפוס ראשון "משלחין" ובטור הנדפס עם הבי"ח דפו"ר, "משלחין" (טפריס אחרים) "משלמין" וברמב"ם וכן הוא בחוספתא "משלחין" ועיין מהדורת פונקל ילקוט שוויי נוסחאות וגירסת הבי"ח בטור "משלחין" וברמב"ם "משלמין": [מח] ב"ן הוא בכל הרפוסים, ובכתב יד הגירסא "בטובה" וכן הוא בחוספתא וברמב"ם מהדורת פונקל ועי"ש בילקוט שוויי נוסחאות ועיין בפרישה: [מט] עיין מה שהקשה על זה ב"טו סי"ק לב ועיין מחתי תשובה סי"ק ב' שהביא מחלוקת הפוסקים בזה: [מט"ז] עיין חדושי הגהות

3

גדול והוא נקרא גדיל אין לפסול בשטר הרשאה לשליח הקבלה כיון דידוע שם שזה בעלה וידעו מזה שאשחו של גדיל עשאתו לשליח קבלה לא איכפת לן דהא הוא רק שטר ראייה וכיון שאיכא הראיה מזה סגי ואם אפשר לתקנם יש לתקן.

ידידו מוקירו,

משה פיינשטיין

סימן מג

בענין אם כופין לאיש שנעשה מצד חלו מאוס ומוסרח ליתן גמ לאשתו

ג' אדר תשכ"ח.

מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ר אהרן קאפלאן שליט"א.

הנה בדבר האיש שנחלה זה זמן רב ונעשה ע"י מחלתו מאוס מאד ומסריח והאשה אומרת שאינה יכולה לקבל אם יש לב"ד הרשות לכופו ליתן גט פטורין לאשתו. הנה בכתובות דף ע"ו חנן דבעל פוליוס ומקמץ ומצרף נחשת והבורסי כופין אותו להוציא וכולן משום שאומרת שאינה יכולה לקבל מחמת שמסריח כמפורש בגמ' שם. חזיון שמה שמסריח הוא מום גדול שכופין אותו להוציא בשביל זה. ואיפסק זה ברמב"ם פכ"ה מאישות הי"א ובש"ע סימן קנ"ד סעיף א', אבל פשוט דהוא דוקא בנסרח כל כך שרוב נשים אין יכולות לקבל דאם רק היא אומרת שאינה יכולה לקבל מחמת שהיא איסטניסית לא יוכלו לכופו דאינה נאמנת על זה.

אבל יש לדון מטעם הא דמצינו בספרי פ' חצא הלכה ר"ד ביפת תואר ושלחחה לנפשה שאם היתה חולה ימתין לה עד שתבריא ק"ו לבנות ישראל שהן קדושות וטהורות. וא"כ כ"ש שאין לכופן אותו לגרש כשהסרחון הוא מצד שהוא חולה ועדיין הוא חולה. ול"ד להארבעה דמתני' שאינם חולים דריח הפה וריח החוטם לא שייך להחשיב חולים לדין זה. ואף שהרמב"ם פ"ד מאישות הי"ו כתב בראש שהחולי ארוך ויפסיד ממון הרבה לרפואה ואמר הריני מגרשך ונותן כתובה שומעין לו ואין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ. ועיי"ש במ"מ דהראב"ד

פליג וסובר דאסור לגרשה מברייתא דספרי כשהיא מוטלת על המטה ומתני' דהרי גיטה וכתובתה תרסא את עצמה בכתובות דף נ"א מפרש באינה מוטלת במטה. והרמב"ם לא חילק דסובר דהא דספרי אינו איסור ממש אלא שהוא רוע מוסר. וביפ"ת מספקא לו להמ"מ אם הוא איסור דאורייתא או מדרבנן וקרא הוא אסמכתא. והק"ו לבנות ישראל נצטרך לומר להמ"מ דלענין רוע מוסר הוא ק"ו לבנות ישראל הקדושות אף שלדינא הוא רק ביפ"ת משום שהיא שבויה בארץ נכריה וחסה תורה עליה. ועיין בהגהות ובאורים שעל הספרי שכתב דהרמב"ם מפרש הספרי אף ביפ"ת שהוא רק לרוע מוסר. וכן משמע בהגר"א אה"ע סימן ע"ט סק"ב שכתב וסובר הרמב"ם דהוי אסמכתא מפני דרך ארץ עיי"ש. הרי דסובר דשייך אסמכתא לא לאיסור אף לא מדרבנן אלא

לדרך ארץ ולמדה טובה. ומצינו כה"ג במעשר כספים שהביאו החוס' בתענית דף ט' מספרי שמרבה מקרא דאת כל שמרבה גם הרווחת ריבית ופרקמטיא. וכן הוא בילקוט פ' ראה רמז תתצ"ג א"ר אבא רמז לפרגמוטטין ולמפרשי ימים שיהו מוציאין אחד מעשרה לעמלי תורה. והגר"א בסימן רמ"ט סק"ב הביא גם מירושלמי. ומ"מ ליכא חיוב עליה אף מדרבנן אלא הוא ממעלות הגדולות שרוצים חכמים שיעשו כן כל אדם. אבל אינו עכריין כשלא מפרש מעשר לצדקה אם נותן שלישיית השקל לשנה. אם לא כשהעני בקש ממנו לפרנסו שאו עובר על הלאוין דלא האמץ ולא תקפוץ ועל העשה דפתוח תפתח אף שנתן שלישיית השקל ומסחבר שאף כשכבר נהן מעשר יהיה או חייב. וכן חייב ביותר כשאיכא תקנת בני העיר לשום כל אחד כשיש חיוב על כל בני העיר לפרנס העניים שלהם שהוא מהחיוב שיש כשהעני מבקש ביחוד ממנו. אבל חיוב הפרשת מעשר בלא זה הוא אסמכתא מקראי אף בלא חיוב ממש גם לא מדרבנן.

4

עכ"פ כיון שאינו דרך ארץ והוא רוע מוסר לא מסחבר שיכופו רבנן להאיש לגרש באופן זה. אך אולי אין האיש סמוך כל כך על האשה משום דיש להשיג בשכר מי שישמשנו ואם אין לו מעות אין האשה חייבת לפרנסו. וצ"ע לדינא בזה. אך בכלל ליכא מציאות לדינא לכפות בזה"ו ובכל אופן צריך להשתדל שיתן גט ברצונו הטוב.

ותנני ידידו.

משה פיינשטיין

דמוחר ליכנס לביט הכסף ולביט המרחץ אף מחוך הלכה שאינה פסוקה ודוקא גבי חפלה (ב"ח סי' נ"ג) אסור משום דאי אפשר לו לכוון יפה ממ"נ דולאי הרהורי ההלכה ירחיקוהו למעיין זה ואם כן ע"כ יחא לכו טרוד אס עיין הוא בהלכה לא יוכל לכוין בחפלה ואם יכריח מחשבתו לכו לטלק לו שצריך להסיר מלצו מה שהוא חפץ לחשוב ויפסיד על ידי כך כוונת החפלה וחו יש לחלק דדוקא גבי חפלה חיישין פן יהרהר זה צדברי חורה משום דחרווייהו דברים של קדש הם אבל לא חיישין שיהרהר במקום הטנופת כגון ציט המרחץ וציט הכסף ע"כ אלא שאח"כ כתב אמנם הדבר ידוע שקשה מאד להסיר מלצו הרהורי חורה אפי' במקום הטנופת מי שלצו נזהל ולהוט לעיין בפלפול הלכה ואף כי אמרינן פרק מי שמתו אמר רב הונא מ"ח אסור לעמוד במצואות המטנופות מפני שא"ל לו בלא הרהורי חורה אלא דחיישין להכי ז"ע ע"כ וכמה על זה דר"מ ונראה לי דע"כ צריכין לחלק בין מצואות המטנופות למרחץ דאל"כ לא יחא ח"ח מותר ליכנס למרחץ לעולם כמו שאסור ליכנס למצואות המטנופות אלא ע"כ ז"ל דליוו מהרהר במרחץ כלל ומהר טפי ממה שנהר מצואות המטנופות ואם כן אפילו מחוך הלכה שאינה פסוקה נמי שרי עכ"ל רבה לומר כיון דבכוון הולך לביט המרחץ לרחוץ שם אס כן פונה ממנו טרדת הלמוד עד שי"א מביט המרחץ וכן ציט הכסף ונראה דגם דעת מהרא"ם כן שהרי האריך שם בחשונה דמותר והוכיח כן מהש"ס ספ"ק דקידושין ולא כתב האי סיומא דאמנם הדבר ידוע כו' אלא להזהיר לתלמידי חכמים כשנכנסים לצה"כ או לביט המרחץ יפנו מחשבתם ממתשנה הלמוד וכ"כ בספר מעדני מלך פרק מי שמתו דף כ"ו ע"ל בסתמא בשם ח"ה דמותר ליכנס לצה"כ אף מחוך הלכה שאינה פסוקה ועיין בא"ח סימן פ"ה: רמז א דנחום איש גם זו. נפ' ג'

דמענית (דף כ"ה ע"ב) ע"ש. בירושלמי פ' אלמנה ניוונית וצמדכר רבה סדר גראשית פרשה י"ז איחא שר' יוסי נתן נדקה ופרנסה לאשתו המגורשת ע"ש ומצדכר לא תמעלס: ב וברעב תצי"א ממות. וה"ה משאר מיני מיתה מללל כדאיחא צסוף שנת כמה עובדי ועוד מוספת לו אורך ימים כדאיחא צפ"ק דצ"ב גבי צנימין הנדיק: ג כי אם ברבר זה. שודאי יטול כמו שאמרו חז"ל עשר מעשר עשר בשביל שחמעשר:

הלכות צדקה

רמז גודל שבר צדקה ואם כופין עליה.

ובו ר' סעפיים:

א [א] מצות עשה ליתן צדקה כפי השגת יד וכמה פעמים נצטוינו בה במצות עשה ויש לא תעשה במעלים עיניו ממנה שנאמר לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך וכל המעלים עיניו ממנה נקרא בליעל וכאלו עובד אלילים ומאד יש לזהר בה כי אפשר שיבא לידי שפיכות דמים שימות העני המבקש אם לא יתן לו מיד [ב] כעובדא א (ה) דנחום איש גם זו:

ב [ג] בלעולם אין אדם מעני מן הצדקה ולא דבר רע ולא היוק מתגלגל על ידה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום:

ג יכל המרחם על העניים הקב"ה מרחם עליהם: הגה [ד] ויתן האדם אל לצו שהוא מנקה כל שעה פרנסתו מהקב"ה וכמו שהוא מנקה שהקב"ה ישמע שועמו כך הוא ישמע שועת עניים [ה] גם יתן אל לצו כי הוא גלגל החומר בעולם וסוף האדם שיבא הוא או צו או צו לידי מדה זו וכל המרחם על אחרים מרחמין עליו (מלשון הטור):

ד [ו] י הצדקה דוחה את הגזירות הקשות ב (ז) וברעב תציל ממות כמו שאירע לצרפית (ז): הגה [ז] והיא מעשרת ואסור לנסות הקב"ה ג כי אס (א) דגבר זה שנאמר וצחוני נח צלחת וגו' (טור מגמרא פ"ק דמעניית) וי"ל דוקא (ב) צחית מעשר מותר לנסות הקב"ה אבל לא צאחר נדקה (ב"י דכן משמע מש"ס שם):

רמז מי חייב בה ומי ראוי לקבלה. ובו ח' סעפיים:

א ככל אדם חייב ליתן צדקה א אפילו עני (ה) המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו ומי שנותן פחות ממה שראוי (לו) ליתן ב [א] יבית דין הגו ג כופין אותו [ב] ומכין אותו מכת מרדות עד שיתן מה שאמרוהו ליתן

ביאור הגר"א

ואסור כו' וי"א כו'. בפ"א דמענית (ט) א': רמז [א] ב"ד כופין כו'. הרי"ף ורא"ש אמ"ש בבב"ב ח' א' לתחומי כו' לפסי העיר כו' ופסי העיר חנן כמתני' שם דכופין ושם ב' כי הא דרבא כו' ועתושי שם ד"ה אכפיהו. ולר"י נראה כו': [ב] ומכין כו'. כמ"ש בפ' הכותב (פ"ו) כד"א כו':

רמז [א] מ"ע כו' וכמה פעמים כו'. נתן חתן פתח חתנה וכיוצא הרכה: [ב] כעובדא כו'. בפ"ג דמענית (כ"א א'): [ג] לעולם כו'. עס"ד ואמרו (כתובות ס"ו ב') מלח ממון חסר ובפ"א דגיטין (ו' ב') לא אעבן כו': [ד] ויתן כו'. כנ"ל וכמ"ש (משלי כ"א) אולם אנו כו': [ה] גם יתן כו'. שבת שם: [ו] הצדקה כו'. פ"א דבב"ב (ו"ד א') וסוף שבת: [ז] והיא כו' (ה) גם יתן כו'.

באר היטב

רמז (ה) דנחום. צפ"ג דמענית דף כ"ה ע"ש וצמדכר רבה סדר גראשית שר' יוסי נתן נדקה ופרנסה לאשתו המגורשת ע"ש ומצדכר לא מיתה מללל ועוד מוספת לו אורך ימים כדאיחא צפ"ק דצ"ב גבי צנימין הנדיק. ש"ך: רמז (ה) המתפרנס. כ' הש"ך היינו כשיש לו פרנסתו בלא"כ דל"כ אינו חייב ליתן נדקה בדפוס ח"ד דף רמ"ב דדוקא צעשר חטאה הוא דשרי לנסות אבל לא צעשר כפסים ע"ש וכן הספ"ס בספר משנת חכמים הלכות יקודי החורה דף י"ז ע"ל ע"ש:

רמז (ה) דנחום. צפ"ג דמענית דף כ"ה ע"ש וצמדכר רבה סדר גראשית שר' יוסי נתן נדקה ופרנסה לאשתו המגורשת ע"ש ומצדכר לא מיתה מללל ועוד מוספת לו אורך ימים כדאיחא צפ"ק דצ"ב גבי צנימין הנדיק. ש"ך: רמז (ה) המתפרנס. כ' הש"ך היינו כשיש לו פרנסתו בלא"כ דל"כ אינו חייב ליתן נדקה בדפוס ח"ד דף רמ"ב דדוקא צעשר חטאה הוא דשרי לנסות אבל לא צעשר כפסים ע"ש וכן הספ"ס בספר משנת חכמים הלכות יקודי החורה דף י"ז ע"ל ע"ש:

ג"ליון מהרש"א

המשנה פרק י"ד מסיח"ת ה"ה (עלה כ"ו ע"א) דלמהרש"ל כמעשר גם בתורה מותר לנסות: רמז (ש"ך ס"ג ג') דאיכא בה נמי לאוין. ואם הלאו ניתק לעשה משמע דאין כופין דהא כתב בח' רשב"א דאין כופין על השבת העבוס. משום דמתן שכרו כתוב בצדו והרי שם איכא לאו דלא תשכב כעבוסו ועיין במל"מ פ"ג מעבדים הל' י"ד:

רמז הלכות צדקה גודל שבר צדקה. אף דאין נותנין לאכול אלא לפי שיועד בו שיכור מ"מ לעני מותר ליתן איה ס"י קס"ט סעף ב' בהג"ה ובט"ו משום דמצות צדקה וראי וות ספק: (סעף ד' בהג"ה) ואסור לנסות. בשל"ה ענין צדקה ומעשר עלה וס"ב ריש העלה השיג ודעתו דאפילו במעשר כפסים אסור לנסות ע' בפסחים בתוס' ח' ריש ע"ב וע' מהרש"ל בביאורו לסמ"ג הלך לית מנין ד' ובסי' סדר

אוצר מפרשים

דאיכא חיוב על הב"ד והתם נמי הם מ"ע שמתן שכרה בצדה כדאיחא בירושלמי הכיאו בהגמ"י שלהי הל' גנבה ואפ"ה אמר דב"ד מוזהרין עליו ש"מ דהיכא דאיכא לאו גמור מוזהרין ומחייבין ב"ד. וההיא דח"מ ס"י צ"ו גבי השבת העבוס שבי' דאינו אלא רשות היינו משום דאינו לאו גמור אלא לאו הניתק לעשה. ועיין בס' בה"י שכתב דאם רוצה ליתן צדקה לעני והוא אינו רוצה לקבל יצא כמ"ש גבי שלוח מנות באו"ח: רמז (א) אפי' עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן. כתב הש"ך (והוכח ב"ח) היינו כשיש לו פרנסתו בלא"כ כו' ומ"מ מותר לו להתפרנס כו' עד כדלקמן סי' רנ"א ס"ב ותמיהה דשם כתב המחבר דהא דאסור להתפרנס מן הצדקה כשיש לו פרנסתו בלא"כ כפי העניו המבואר בסעפיה א' שם הוא דוקא

רמז (סעף א') מצות עשה ליתן צדקה וכו'. יש לזהר לקיים מצוה זו בכל יום כפי השגת ידו שהוא מיתר השם הנכבד כמשול: רבינו הארי"י זצ"ל היה נוהן צדקה לגבאי בתפלת שחרית ובתפלת מנחה ולא בתפלת ערבית וכי הרב החסיד מהר"ר יעקב צמח דגם כלילה הצדקה מועלת אף אין החוקונים והכוונות שוות והבאתי סמוכות לזה מהירושלמי דשקלים פ"ה הלכה ט"ו כדכתבינא בעניותי בא"ח סי' רל"ה בס"ד: [א] ברכי וס"ד [ב] וכל המעלים עיניו ממנה נקרא בליעל וכאלו עובד עבודת כוכבים וכו'. וגם כאלו שופך דמים ומגלה עריות. בית הלל: [א] ברכי וס"ד [סעף ג') הקב"ה מרחם עלי. ומכלל מעלות הצדקה שהופכת מרת הדיו למדת הרחמים כמשול ע"פ

9B

and I forced them to feed him.^[1] **אי אָמַרְתָּ** – Now, it is well if you say that the law is not in accordance with R' Il'a – **בְּשֵׁלֵמָא לֹאן דִּינָא** – therefore [R' Yonasan] forced [the sons] to feed their father beyond the letter of the law.^[2] **אָלָא אֵי אָמַרְתָּ דִּינָא** – However, if you say that R' Il'a's ruling is the law, **עֲשִׂינְהוּ בְּעֵי** – it was incumbent upon [R' Yonasan] to force [the sons]! Why, then, did the man act as if R' Yonasan had done him a favor?^[3] Obviously, the law does not accord with R' Il'a.

The Gemara cites and discusses a third decree from Usha cited by R' Il'a:

אָמַר רַבִּי אֵילְעָא – R' Il'a said: **בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ** – [The Sages] enacted in Usha **הַמְבַזְבֵּז אֶל זְבוּבָא יוֹתֵר מִחֻמְשָׁא** – that one who lavishes money on charity should not lavish more than a fifth of it.^[4]

The Gemara offers support for this ruling:

הַמְבַזְבֵּז אֶל – It was also taught thus in a Baraisa: **הַמְבַזְבֵּז אֶל זְבוּבָא יוֹתֵר מִחֻמְשָׁא** – ONE WHO LAVISHES money on charity SHOULD NOT LAVISH MORE THAN A FIFTH of it, **שִׁמְיָא וְצִטְרָךְ לְבָרִיתָא** – LEST HE BECOME DEPENDENT ON PEOPLE for his support. **וּמְעֵשָׂא** – **בְּאַחַר שְׂבָבֵשׁ לְבָזְבֵּז (יוֹתֵר מִחֻמְשָׁא)** – AND there was AN INCIDENT INVOLVING ONE individual WHO SOUGHT TO LAVISH MORE THAN ONE FIFTH of his wealth, **וְלֹא הִנִּיחַ לוֹ חֲבִירוֹ** – AND HIS COLLEAGUE DID NOT ALLOW HIM to do so.

The Gemara identifies this "colleague": **וּמֵנוּ** – And who was he? **רַבִּי יֶשְׁעִיבַב** – R' Yesheivav.

Another version of this incident: **וְאָמַרְיָ לָהּ** – And some relate it as follows: **רַבִּי יֶשְׁעִיבַב** – It was R' Yesheivav who wanted to lavish more than a fifth of his wealth, **וְלֹא הִנִּיחוּ חֲבִירָא** – and his colleague did not allow him. **וּמֵנוּ** – And who is [this colleague]? **רַבִּי עֲקִיבָא** – R' Akiva.

The Gemara now seeks a Scriptural allusion to the "one-fifth" figure with respect to on donations: **אָמַר רַב נַחְמָן** – Rav Nachman, and some say it was Rav Acha bar Yaakov, said: **מַאי קָרָא** – What is the verse that alludes to this law?^[5] **וְכַל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עֵשֶׂר**, "and all that You will give me, tithe, I shall tithe it to You". The repetition of the word "tithe" implies that two tithes may be dispersed, for a total of a fifth.

The Gemara objects: **וְהָא לֹא רָמִי עִישׂוּרָא בְּתַרְא לְעִישׂוּרָא קָמָא** – But the last tithe is not identical to the first tithe, because some of the principle is already gone!^[7] – ?

The Gemara answers: **אָמַר רַב אֲשִׁי** – Rav Ashi said: **אֲעֲשֶׂרְנוּ**, – I shall tithe "it" implies that **לְבַתְרָא בִּי קָמָא** – the last tithe should be like the first tithe.^[8]

The Gemara comments on the three decrees from Usha transmitted by R' Il'a: **אָמַר רַב שִׁמִּי בַר אֲשִׁי** – Rav Shimi bar Ashi said: **וְשִׁמוּעוֹת הִלְלוּ** – And these teachings by R' Il'a of the Ushan decrees steadily decrease in the number of transmitting Amoraim.^[9] **וְנִסְמֵנִיךְ** – And your mnemonic to remember the order of the decrees, and the corresponding names of the transmitters, is: **קֹטְנִים בְּתָבוּ וּבְזָבוּ** – Minors, Wrote and Dispersed.^[10]

The Gemara now presents another Ushan decree, this one reported by a different Amora: **אָמַר רַב יִצְחָק** – Rav Yitzchak said: **בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ** – [The Sages] enacted in Usha **שְׂוֵהָא אָדָם מִתְגַּלְגֵּל עִם בְּנוֹ עַד שְׁתַּיִם** – that a man should bear with his recalcitrant son until he is twelve years old.^[11] **מִפְּאֵן וְאֵילָךְ יוֹרֵד עִמוֹ לְחַיָּו** – Henceforth, he should make [the child's] life miserable.^[12]

NOTES

1. I.e. I coerced the children to feed their father.
 2. And because R' Yonasan exerted himself, ruling beyond the letter of the law, he showed such affection for R' Yonasan (*Rashi*). See next note.
 3. According to R' Il'a, R' Yonasan had not done anything special for the man; he was just upholding the law (*Rashi*). [It would seem that *Rashi* had a slightly different text here; see *Ritva* and *Maharam Schif*; cf. *Tosafos*.]
 4. It is proper to donate a tenth of one's income each year. However, if one wishes to disperse more, he should not disperse more than a fifth (*Meiri*), so that such a person himself will not become impoverished and have to beg for support (*Rashi*; see below).
Tosafos (based on *Yerushalmi*) explain the Gemara to mean that a person may give one lump-sum donation of up to a fifth of his total wealth, and thereafter he may make an annual contribution of one fifth of his profits.
 This rule does not apply to one who is dying; he may donate more than a fifth of his wealth to charity, as the Gemara below (67b), states (*Rif*, *Rosh* and *Ran*; see *Rama*, *Yoreh Deah* 249:1). Nevertheless, even a dying man should not give away more than a third or a half of his property (*Ahavas Chesed* 20:1).
Ahavas Chesed (Ch. 20) lists several other exceptions to the "one-fifth" limitation. Among them is one who actively supports Torah study, for his reward will be substantial (based on *Shitah Mekubetzes*; see there).
 Some Rishonim (*Ravad* to *Bava Kamma* 9b, and others there) state that the one-fifth limitation applies to any mitzvah. See *Orach Chaim* 656 with *Mishnah Berurah* and *Beur Halachah*.
 5. Although the Ushan decree is only Rabbinic, it does state that one should not donate more than a fifth, which implies that somewhere the Torah intimates that donating up to a fifth is proper. The Gemara thus inquires as to the verse that intimates thus (*Maharam Schif*). [See *Aruch HaShulchan Yoreh Deah* 249:1 ff. and *Sefer HaZichronos* by R' *Tzadok HaKohen* p. 24a for a discussion of why it was felt that the decree was needed.]

7. Removing the first tithe leaves 90 percent of the original principal. The second tithe (1/10 of this 90 percent, or 9 percent of the original principal) is perforce less than the amount of the first tithe (which was 10 percent of the original principal). Hence, when added together, the two tithes equal only 19 percent of the original principal – 1 percent less than a fifth (see *Rashi*). This verse, then, cannot serve as the Scriptural allusion concerning a fifth.
 8. The verse could have stated simply: *עֵשֶׂר אֲעֲשֶׂר (tithe, I shall tithe)*. By adding a *vav (it)* to the second mention of *tithe* (*אֲעֲשֶׂרְנוּ, I shall tithe it*), the verse is saying: I shall tithe "it," the second tithe, as I tithed the first one. That is, the second tithe should be equal in amount to the first tithe (*Rashi*).
 Even according to Rav Ashi's successful interpretation, the verse indicates that the fifth should be dispersed in two separate, equivalent tithings rather than in a single donation of a fifth. See *Shitah Mekubetzes* and *Hafla'ah* for why a person should not simply contribute the entire fifth at one time.
 9. The first decree was reported by R' Il'a, who quoted Reish Lakish, who in turn quoted R' Yehudah bar Chanina. The second decree was reported by R' Il'a in the name of Reish Lakish. And the third decree was reported by R' Il'a on his own (*Rashi*).
 10. "Minors" refers to the decree to support one's minor children; this first decree had three transmitting Amoraim. "Wrote" suggests the decree to support the father and his wife who conveyed all his wealth in writing; this second decree had two transmitting Amoraim. "Dispersed" alludes to the prohibition against dispersing more than a fifth of one's wealth for charity; this last decree had only one transmitting Amora. By remembering the order of the decrees, you will know how many transmitting Amoraim each one had (*Rashi*).
 11. If a young boy refuses to study Torah, his father should use only gentle persuasion to influence him (*Rashi*).
 12. [Literally: he descends into his life with him.] I.e. the father should punish him with the strap and withholding of sustenance [to force him

15 / Summary of Halachos
of Maaser Kesafim
According to the Chofetz Chaim

10

The Chofetz Chaim, when summarizing the *halachos* of *maaser kesafim*, suggests that one stipulate and follow certain guidelines when accepting to keep the custom of *maaser*, in order to minimize any problems.^[1] We will list them here:

1. When one accepts upon himself to keep the custom of separating *maaser*, he should do so *b'li neder*, thereby avoiding any potential problem of not keeping one's vows if he happens not to separate the funds.
2. One should keep a calculation sheet as to how much profit one makes every year. One may combine *all* profits and losses from the year and separate *maaser* from the *total* profit.
3. One should keep an accounting of *all* money he gives throughout the year to *tzedakah* (even very small amounts). One may include the cost of all food he may have given to the poor who came to his house.
4. If when making his yearly calculation he realizes that he has not given the amount of *maaser* he is supposed to, he should *immediately* separate the amount he owes and distribute it to the poor, without delay. If there are no poor people, he may keep the money in his possession until one will come. In the interim, he would be permitted to use the money for himself (see Chapter Nine, section M, for those guidelines). However, as soon as a poor person comes he is obligated to give him money. If one does not have money available because he used the *maaser* funds he would then be obligated to borrow money in order to give the poor person immediately.

1. אהבת חסד חלק ב' פרק י"ח אות ב'.

5. If when making his yearly calculation he realizes that he has given more than he was obligated to give, he may deduct the amount from the next year's *maaser* obligation. Since this is a matter of dispute among the *Poskim*, in his initial acceptance of fulfilling the custom of *maaser* one should do so on the condition that a deduction will be made from his *maaser* in case this might occur.

For other conditions one is permitted to make when accepting upon himself the custom of *maaser kesafim*, see Chapter Fourteen.

על אלו אבל הוא אינו נוטל פרס מגויק כלל אלא שווה שכרו עכ"ל. וא"כ חוינן שאף שסובר שאין ראוי ליטול פרס מענינים אלו מ"מ אחרי שהקהל קבעו שיטול מזה מותר משום שהוא כנוטל מהקהל ורשאי אף ליטול בע"כ היינו שלא לסדר הגויק עד שישלמו אלמא דיש כח לקהל לקבוע חיובי ממון על איזה דברים ואף אם הוא שלא מן הראוי בעצם אי"כ כ"ש שיש להם רשות לקבוע חיובי ממון להכנסת הקהל עבור ביהכ"נ על דברים שאין בזה שום עולה כהא דהרנצה שיקראו לחורה לכל אורחיו שהביא לשמחת החתן ולעשות שם שמחה ומשתה שרשאין. וא"כ הוא טענה גדולה גם מצד זה שאם יש אצלם סך קבוע באספת המנהיגים שיחייב לשלם הסך ההוא אף בלא ידע, אם לא באופן שאם היה יודע מתחלה היה גוסע למקום אחר שלוקחין פחות אבל אם אף כשידע מתחלה היה עושה שם יש לטעם זה לתייבו אף שלא ידע מתחלה.

אך אם לא נקבע המקח באספת המנהיגים לובא טענה זו אלא טענה ראשונה שג"כ צריך לשלם כמו שמשלמין הבינונים. אבל כיון שהוא דבר חדש טוב לפשר ביניהם קצת כגון לפחות שלישי מהסך שמחולקין וכפי שיראה כתר"ה.

והנני ידידו מוקירו בל"ג.

משה פיינשטיין

סימן קמג

פרטי דינים במעשר כספים

ח' טבת תש"ו.

מע"כ ידידי הנכבד מוהר"ר יעקב מיטל חוי קאבס שליט"א.

DEDUCTING TAXES

הנה בדבר אם יש לנכות המסים מסך הרווח שלו שלא יצטרך ליתן עליהם מעשר כספים בני שנה סתם ולא התנה כלום או בני שרוצה להחחיל לנהוג במעשר כספים איך צריך להתנהג.

הנכון לע"ד דלא כל המסים שוים כוח דכסף גולגלתא שהיא כרגא המוכר בנ"מ הוא כשאר חוב וצריך לעשר עליהם. וזה נראה בפירוש הרי שאנסו בית המלך גורנו אם בחובו חייב לעשר בניטין דף מ"ד ובחולין דף קל"א שהחוב הוא למסים, דאם חוב

הלוואה או מקח לא היה נקט שאנסו בית המלך דמה שייך זה למלך והיה לו לומר סתמא הרי שאנסו גורנו אם בחובו חייב לעשר אלא איירי בחוב של מסים דמ"מ השמענו שהוא ככל החובות וצריך לעשר.

אבל הוא רק כמו כסף גולגלתא ויש למילף מזה גם להמסים שבמדינתנו שמשלמים כשקונים איזה דבר לתשמישי בית ובגדים ומס בית דירה שלו וכדומה שאלו מסים צריך לעשר עליהם שהם ככל חוב. אבל המסים של האינקאם טעקס שזה הוא מס מהריות או צריך לעשר עליהם משום דנחשב כלא הרויח זה כלל. וכן המס של בחים מבחים שהם לפרנסה או לעשר עליו דמס זה הוא כלא הרויח ודומה הוא לשכירות החנות ושכירות הפועלים שאין נחשבין מהריות כלל. ועיין בברכי יוסף יו"ד סי' רמ"ט שהביא ממהר"ח אבן עטר דאינו מחוייב להפריש מעשר על אחר שיטול שערור המס וכונתו למה שבארתי הוא למסים מהריות וכן משמע מהראיה שהביא מפאה. ועיין בט"ז סק"א שכתב שאסור לפרוע במעשר המסים ואם כוונתו לפרוע ממש את המס מהמעשר הוא אף במסים של הרויח כהאינקאם טעקס. ואם כוונתו גם שאין לנכותם מהריות כיון שכתב דהוי פורע חובו מן הצדקה, שגם צריך לעשר עליהם כמו על פריעת חובות או הוא דוקא במסים ככרגא דגולגלתא וכדומה.

ובדבר מה שנמצא שמריות ע"י הצדקה שנחן שאחרי נכוי הצדקה מהריות שלו כפי דינא דמלכותא נמס האינקאם טעקס הוי המס יותר נמוך אם סך זה שפוחתים מהמס הוא של צדקה או של עצמו. פשוט שהוא שלו ואין שייך כלל לצדקה דהא של עצמו נשאר כידו, וגם מעולם לא היה דין מהמלכות שיקחו שנימא שנפטר בהצדקה. ועוד דאפילו הנאה וריות נמס הבאה לאדם ע"י גרם הצדקה שנחן שייך לו ולא לצדקה.

ובדבר מה השעור של מעשר כספים בומן הנה. לא מובן לי כוונתך בהשאלה דהא מפורש בסי' רמ"ט דשנה ראשונה מהקרן, פי' מהמעוה שהשיג תחלה לעשות בהם מסחר אם נחננו לו מתנה או ירושה צריך ליתן המעשר ומן התשעה חלקים יעשה המסחר ויתן אח"כ מהריות עשיריה. והשנה שהוכר בש"ע הכוונה שהיא יכול לעשות החשבון פעם אחת בשנה ונוגע זה נאם פעם אחד הרויח ופעם אחד הפסיד ינוכה ההפסד מהריות, וכמפורש זה בנר"ב תנינא חו"ד סי' קצ"ח ואתי וטעם ע"ז. ואם רוצה להדר ולהחמיר לעשר מכל ירוח ביחוד ודאי הוא משובח. אך אולי כוונתך אם יש לו בנים ובנות גדולים אם יכול לוונם ממעות ומעשר כדפסק הש"ך בסק"ג. אי בומן הנה שאני

מאיזה טעם שלא כתבת. אבל יש בזה טעם גדול כאשר אכאר.

דהנה בכתובות דף ס"ד מצינו שמחוייב ליתן להאשה מדין מוונות חד סעודה יתירחא או גם תרתי ותלת לארתי ופרחי שלכאורה תמות הא אין מחוייב ליתן לה שתחלק לצדקה. וצריך לומר שכיון שהוא דבר שכל אחד נותן אם מודמן לו הוא בכלל חיוב מוונותיה דאין יכול לומר לה שתהיה אכורית ולא תחבייש ולא תתן. והוא ראייה גדולה להר"ן ס"ב אע"פ שכתב בטעם שזן קטני קטנים שהוא עד שש שנים משום שכיון שהן נגררין אחריה א"א לה להעמיד עצמה שלא חונן אותם ומדין מוונות שלה נגעו בה עיי"ש, שהרי חוינן שמחוייב ליתן לה בעד ארתי ופרחי מדין המוונות מטעם שאין יכול לומר לה שתהיה אכורית ולא תתן כ"ש בבניה שלא יוכל לומר לה שתהיה אכורית. והוא תרתייהו הא דארתי ופרחי והא דקטני קטנים מחד טעמא. וכן משמע לשון רש"י שם שכתב עד שש צריך סיוע מאמו וכשם שהבעל זן אותה כך זן אחו עמה. וכן הוא להרא"ש בשם ר' מאיר בדף מ"ט שפסק שאפילו יש להם נכסים שנפלו מבית אבי אמם חייב לוונם דומיא דמוונות האשה מדכלל במוונות האשה דקחני ומוסיפין לה בשביל הקטן עיי"ש. וכן משמע לשון הרמב"ם פי"ב מאישות הי"ד כדרייק המגיה במל"מ שם. ונמצא שאין מי שיהלוק על טעם הר"ן דהא מוכרח טעמו מהא דארתי ופרחי וא"כ מה"ת נימא טעם חדש בקטני קטנים שיהיה חיוב בעצם ולא יהיה ידוע אם מהלכה או מתקנתא כיון שאיכא טעם ברור של הר"ן שהוא מוכרח מהא דארתי ופרחי, ולכן תמות מה שהוכיח המל"מ שם מהרא"ש בתשובה והריב"ש דמחייבי לזון גם בנו מהפנויה דפליגי גם אטעם הר"ן וסברי דמוונות בניו לאו מדין מוונות אמם נגעו בה עיי"ש. דטעם הר"ן הוא מוכרח. אך זה שמחייבי גם בבנו מן הפנויה אולי הוא מצד מויק שכיון שבמעשיו גרם שתלד בן שצריכה לוונן מחמת שא"א לה שתעמוד שלא לוונן הוא כמויק בידים גם זה באם אנס אשה, ובמפתה הוא כהתנו שיוון אם תלד בן כיון דרוב האבות זנין בניהם וחייב מדין אתנן שמוציאין בדין. ואולי גם הר"ן מודה להו ולא יפלגו כלל ולא יסתרו דברי הרא"ש אהדדי.

SUPPORTING CHILDREN

ולכן נראה לע"ד ברור שהיכא שהאם דרה יחד עם בניה אף שהם יותר משש ברצון האב ואף שהם גדולים כל זמן שאין הדרך שבנים כאלו ילכו לתרויח לפרנס עצמן שיחייב האב לזון גם אותם מדין מוונות אשתו דלא גרעי מארתי ופרחי והם ארתי

118

ופרתי קבועים שהאב קבעם אצלה ואינו יכול לומר שתהיה אכורית ולא תהן להם מוונות. ולכן ברוב בני"א בזה"ו ובפרט במדינתנו שדרים כולם יחד חייב האב במוונות בניו ובנותיו אף הגדולים מצד חיוב מוונות שלה עד שיהיו כפי הדרך שהולכים להרויח. ואם בני משפחתו או בני משפחתה אין הולכין להרויח עד נישואיהן או מדין עולה עמו ואינה יורדת עמו חייב במוונותיהן כל הזמן שדרים עמהם יחד. וממילא אין יכול לוונם מכסף המעשר שהוא כחוב שאינו יכול לפרוע מהמעשר ודינא דהש"ך בזה"ו ובפרט במדינתנו הוא דוקא כשהן גדולים כ"כ שהדרך שילכו להרויח לפרנסתן בעצמם.

ובדבר אם תקנת אושא שאל יבזבו יותר מחומש הוא איסור או רק עצה טובה. הנה מלשון הגמ' משמע שאסור דהא מקשה בכחובות דף ס"ז על מר עוקבא שחילק בשעת מיחתו פלגא מנכסיו מהא דאל יבזבו יותר מחומש ואם רק עצה טובה היה פשוט שאין שייך זה לאח"מ אבל אם הוא איסור היה סבור המקשה שלא פלוג ותירץ שמ"מ לא תקנו היכא דלא שייך הטעם. אבל בשט"מ שם משמע לפי שמפרש המדרש דיש מצוה אף ביותר מחומש באם הוא לתלמוד תורה עיי"ש. והנה לא כתב הרמב"ם הדין דאל יבזבו יותר מחומש אלא בסוף הלכות ערכין ולא בצדקה בהלכות מתנות עניים ובש"ע מפורש שהמחבר סובר דבידו משגת מחוייב ליתן כפי צורך העניים אף שהוא יותר מחומש משמע שסובר בדעת הרמב"ם שכיון שדין התורה הוא שיתן כפי צורך העניים לא תקנו רבנן לאסור וגם לא לעצה טובה בצדקה רק להקדיש אסרו. ומה שבדף נ' איתא ולא הניחו ר"ע לבזבו הוא מחמת שר' ישבב לא היתה ידו משגת. עכ"פ הרמ"א שכתב ואל יבזבו יותר מחומש בצדקה פליג וסובר שאסור וכדמוכח מהא דמר עוקבא ודעת הרמב"ם והמחבר צ"ע. עכ"פ למעשה אין לבזבו יותר מחומש אם לא לחשש פקוח נפש.

ירידה

משה פיינשטיין

סימן קמו

בדבר אם יכול להפריש צדקה שלו לצורך אחיו כדי שיוכל לישב בשלוח אחר נישואין וללמד תורה איזה שנים ר"ח מג"א תשט"ו.
מע"כ ירדני הנכבד מו"ה ר' אהרן דייקאבס שליט"א.

הנה מה שיש ב' אחין שרוצים לעשות דבר טוב כאשר בעוד שנה ושנתיים ישא אחיהם הצעיר שלומד בישיבה אשה ויצטרך להוצאה מרובה לפרנסתו והם רוצים שישב גם אחר הנישואין ללמד תורה שלכן רוצים לפרנסו מממון הצדקה שלהם אבל מאחר שיצטרכו לזה סך רב שחוששין שאולי שלא יספיק כסף הצדקה שלהם של שנים ההם רוצים גם עתה שעדין אין צורך לאחיהם. להפריש הצדקה שלהם לצורך זה כדי שיחאסף סך הגון שיספיק לאחיהם ללמד איזה שנים אחר הנישואין. ורוצה לידע דעתי אם מותרין לעשות זה. וכוננת השאלה היא שאף שאח קודם לאחרים כמפורש בס' דנ"א סעי' ג' אולי הוא רק כשהצורך לאחיו הוא ג"כ עתה כמו הצורך של עניים האחרים אבל בכאן שצורך של אחיהם הוא אחר זמן וצורך האחרים הוא עתה אולי הצורך של עתה עדיף מעדיפות האח כשהוא לאחר זמן.

והנה כשיש עני שצריך היום לאכילה באופן שאינו פקוח נפש וקרוב שלא חסר לו להיום כלום אבל צריך הוא למחר והוא גם היום בדין עני שרשאי ליטול צדקה שאין לו מאתים זוז. אף שאין הדין מפורש משמע שצריך ליתן להקרוב. שלא מצינו שצריך לדקדק בדין הקדימות של הקרובים לומר שהוא רק כשהן שוין בהצורך בין להזמן בין להנחיצות אלא סתם משמע דאם אך שניהם רשאים ליטול צדקה צריך להקדים ליתן לקרובו אף שצורך האחר קודם לזמן וליתור דבר נחוץ כיון שעכ"פ הנתינה לתרווייהו הוא מצוה אחת דמצות צדקה. ואף בעניים שוין ששניהם קרובים או שניהם רחוקים נמי משמע שיוכל ליתן למי שירצה.

ומה שבסעי' ט' משמע לענין קדימות דכהן ולוי ולוי לישראל שהוא רק כשצורכם שוה לפרנס או שוה לכסות דלכן לא אמר סתם היו לפניו עניים הרבה ואין בכיס כדי לכולן אלא אמר ואין בכיס לפרנס או לכסות כולם משמע משום דאם אחד לפרנס ואחד לכסות אותו שלפרנס קודם אף אם הוא ישראל מלכהן לכסות. וגם הא רק בתכם לכסות וע"ה להחיות דהוא לפרנס כתב הרמ"א דת"ח קודם אבל שאר קדימות הוא רק כשחורוייהו שוין בהצורך ואם הישראל לפרנס והכהן לכסות הישראל לפרנס קודם כמו בשוין שאיתא בסעי' ז' שלהאכיל הרעב קודם מלכסות הערום. שלכאורה מפורש לא רק בשוין אלא אף באינן שוין שמי שנוחץ יותר קודם. ואף שהש"ך ס"ק ט"ו כתב בזה"ו שאין ת"ח אפי' לענין ליטרא דדהבא כ"ש דאין לדחות פקוח נפש מפניו. שמשמע שמפרש הא דהכס לכסות וע"ה הוא להחיות ממש

LINK

YESHIVA FOR A DAY

LAWS OF MAASER KESAFIM

EXTRA CREDIT SECTION

January 1st 2010

ԲՆԷԼՆԵՐ ԵՍՆ ԲԵՅՆ — ՔՈՒ ԵՊՐԱՆԻՅԱՆ՝ ՕՐՈՒ ԼԵՄ՝ ՕՐՈՒ
 ՀՅՈՒՄՈՒՆ՝ ԵՄԿՈՒՄ ԲՆԷՆԵՐ ԵՐ ՉԻՆԵՆ ԵՍՆ ՀՅՈՒՄՈՒՆ ԵՒԼԸ
 ԵՐՄ ԴԵՐ՝ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԿՅՈՒՄՆ ԵՒՆ ՀՅՈՒՄՆ ՀՅՈՒՄՆ
 Վ) ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ՀՅՈՒՄՆ ՍՈՒ ՆՃԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԿՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ

ԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ

ՅԵՐԸ ԵՐՈՍԵՐ-ԵՐՈՍԵՐ

ԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԿՅՈՒՄՆ ՀՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ (ՆԿՅՈՒՄ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ)
 ԿՅՈՒՄՆ ՆՅՈՒՄ ՀՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ
 ԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ՆՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐՆ ԿՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ
 ԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԿՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ
 ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ
 ՆՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ
 ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ
 ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ

ԵՐՈՍԵՐ ԿՅՈՒՄՆ ՀՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ՆՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ
 Վ) ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ՆՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ
 ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ

ՆՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԿՅՈՒՄՆ ԿՅՈՒՄՆ ՀՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ
 ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ՀՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ ԿՅՈՒՄՆ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ
 ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ
 ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ
 ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ ԵՐՈՍԵՐ

פיקוח קרב

בענין מעשר כספים מגדונוא שנתן כדי שידרה פניו כללמוד, וכמי שאין יוד משנת אבל מדרוה אוד דינו

כ"י חמון תשי"ב

מע"כ יק"ד הרב הגאון הצדיק המפורסם כשי"ת מהר"י שלום יחזקאל טראט ונאגלברשטאם שליט"א האומ"מ מציעשניאנא.

הגור בדבר ראובן שנתן דונוא עשרת אלפים דאלאר לחמנו שמעון כדי שיוכל ללמוד אחר התחנות אינו שגוי והניגום בבאבא שיש מהו ריח קרוב לת"ק דאלאר לשנה ועוד הניסיה לסייע להוצאתו כדי שיהיה פניו מסוגרת פונטא ויכול ללמוד במגותה וכעת רוצה שמעון החתן ליתן מעשר מהו לצדקה לקרוביו החתנו מהוה ממה טענה, א שכבר נתן מעשר על הדונוא ב' שהולך זמר ומשרתו הסעודה על יזמר המעשר הדונוא וטענה ג' אף שלא הוכר כח"ל"ה בפירוש מפורח הדונוא וטענה ד' אף שהבטיח לסייע בהוצאה כדי שיהיה פניו ללמוד תורה ובשיתולק המעשר לצדקה הרי יחסר לו להוצאתו ויצטרך לחסותו ומהו לזלזל ע"כ כח"ל"ה שנתן החתן

ליתן מעשר מהדונוא אף אם נסלק טענה א' דאמר חתנו דברך נתן הוא מעשר על הדונוא ואשכחן דנתנוהו וטענה ב' לחלק המעשר כפי וישר בעינינום וטענה ג' בשם שאילת יעקב ביו"ד סימן רמ"ב טענה ד' מעשר על הדונוא, אלא חלק סתם צדקה תרבה להוצאה להשי"ת על שמתווה דכן משמע מהו שהחוסר צדקה ב' שדמי חכ"ל המפורסם על יזמר מהמעשר, שהו בעצם לא היה שייך לשלם ממעשר רק מהמה שנתנו, שהוה רק במקום שידוע שכן הוא מנהג המקום ובמקום זו הוא לא ידוע שאיבה מנהג זה בין אלו התרומות ליתן מעשר, ולמה החוסר טענה זו הדחוקה אלאמה דהוא עצמו נחטף בהצדקה שחלק זו אם יש לו רשות לחשיב בהשכר מעשר הדונוא באשר שלא נהננוהו לזה.

וטענה ח' הדח"ל"ה המפורסם שהובא בפי"ת שם סק"ב בשם תשובת יעקב דונומן לשלם ממעות מעשר, הנה בצעם אין שום טעם לזה, דאף שהוה דבר מצוה דשמתת חתנו וכלה לא עדיף זה מכל

יזמן שאינם ספרי ע"י הוא הוא באותו גוש של ספרי ע"י וע"י בממל ע"י קריאה בספרי ע"י לוא דולק דף ק' על שהוה גם על ספרי ע"י וע"י הוא לזבון ולהורות ליכא איסור, האלי ע"ד עניני כסף שנתאמר לא תלמד ה למד חובבן ולהורות בסתורין דף א דסתורין צריכין לידע גם עניני ע"י במפורש ברמ"ב רפ"ב מסתורין ע"ן לזון אותם והם לא היו קורין זו וידעין דאין לומר שהיו לומדין אסור אף כדי לזבון ולהורות כדאיתא דפו דונוי שהוה מין האדוק בע"י לתבין ולהורות ע"י. ע"כ הדין הורה ליכא איסור, אבל מצד הורה אז לזבול הורה במורה וכליאת שמם, אבל לקוח מספרים שמתבנים שמם, ושמות שכתובים שם ששמות זה ושמות שכתובים באופן זה אין בהו ללמד בהקיום באופן זה אין בהו זכר במכתבי הקודם.

ע"כ הניגוים שנתנוהו לע"כ ודאי ק' לע"כ אף לאילו שאין דרכן בכך וא דוד כבוד כמו מנשך וכו' ומהו ז"ל ואיפסק ברמב"ם פ"ג ה"י שכן י כבוד ואלו וביניהם דוד עבדוהו ז' ודאי אסור לחתובין לשמעת ואם ז' איסור תראה אם תלבי שיר מיוחדים ז' אף אם אין בקול איסור דאורייתא ז"ל אסור מדרבנן ע"י במסותים דף ז"ל משמע דאסור מדאורייתא ע"י.ש, שאשים שממולין לע"כים לא נמצא ז' לחתובין לשמעת כדי ז' המבוגר בעבודתם, אך לשמעת הניגון ז' כאלו שאין מהבונים לע"כ אלא ז' שאין מהו איסור אם הוא בלא ז' לתלייתם, מ"מ מפורע הדרב, ואם ז' של שבחי והכל אסור אף באין ז' ואם תכלי שיר אין מיוחדים לע"כ ז' וזים שאין מתלבוניהם לע"כ ליכא ז"ל ז' ליכא איסור דכלי שיר מצד אסור ז' מסורין הדרב, אבל בספרי אגרות ז' מכתבי שבועות דממא יש לחתובין ז' ים בשרים ע"י.ש.

מלמדו כשיחסר לו וכל הניגויו דוחתו היה שלא יסרד ויבטל מלמדו בשביל פרנסתו, וגם אינו יכול לומר שיצמצם בתוצאתו דאף אם גם אשתו מסכמת, הרי הוא אביהם ואינו רוצה שיצטערו, ואף אם הח"ק דאלאר ריח מהבאבא שיש לחתנו לא יוצאים אלא יחיו מנוחים עכורו שיהיה לו במה להתפרנס ללשימסקין חותנו ליתן לו נמי יכול לעכב, לא מפניא אם אינו מחייב זה אך נתנו לו יותר כדי שיהיה לו גם אחר הזמן שהבטיח ויכול ללמוד יותר זמן במגותה, אלא אף אם מחייב ליתן לו כפי חובו והשידוכים נמי מצד זה שיצטרך לחיותו אחר הזמן נמי הרי פרנסתו עצמו קודמת ואינו חייב ליתן צדקה עד שיהיה לו לפרנסתו כדכתיב כח"ל"ה, ואף טענה יש לו מהו שמתבוסק אותו חתנו ואביו הרי צריך לאסוף טענה בשביל פרנסתו שלאחר חמול, ויחתייב ליתן מעשר מאלו שיריחו אחר הזמן ממה שנתנו לו הש"ת.

אך מ"מ נראה לע"כ דאם נשאר הח"ק דאלאר שמורית מהבאבא עכורו אלאחר הזמן ונראה מצד חובו חתנו השידוכים יש להחשיב זה כהריוח אר"כ שיש לו ליתן מהו מעשר המשיב דאלאר לשנה, זמן הריחו משמע דצריך ליתן אף מי שאין יוד משנה, ואף שהשיעור להתחייב בצדקה הוא שיהיה לו קודם כדי שיתפרנס, והא' נביי ביתו מהריח כדאיתא בסמוך ר"ב סעף ג' והזמן להתפרנס הוא לשנה כדאיתא בהר"ב"ש שם סק"ג, ושיעור מאותו זה שאמרו מ"ה שיעור תוצאה לשנה כדאיתא בר"ש פ"ה שאמרו מ"ה מ"ט עשרה אלפים אפשר להשיג מהם ריח כדי חיותו לשנה באיזה אופן שלא ע"י באבא, וגם במשך השנים שמתפרנס מחתנו ואביו יתקבץ מהחיות של הכאבא עד ארבע אלפים, לכן צריך ליתן מהח"ק דאלאר ריח של הכאבא מעשר לע"כים, אבל מהמעשרת אלפים אינו מחייב ליתן ויכול חתנו לעכב, ומשמע לי דאיה לדברי שמהרי"ח צריך ליתן אף מי שאמרו יוד משנה, מהשי"ד סימן רמ"ח סק"א שכתב לח"ק על מה שאיתא בש"ע אפילו ע"י התפרנס מן הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו, והדושה לו דעני הוא הצדקה מליתו צדקה כדאיתא בסמוך ר"ב סעף ג' ברמ"א שפרנסתו עצמו קודמת לכל אדם, דאיידי כשייש לו פרנסתו ומ"מ מותר לו להתפרנס מן הצדקה משום שאין לו קודם שיוכל להתפרנס מן הריח כדאיתא שיעור זה ביטולו ר"ב סעף ב', דלכן איתא בו החתי שמתר ליקח צדקה חייב ליתן צדקה מהו שנתנוהו לו, הרי חתנו שאף שהסר לו עדיין לצורכו לשנה דאם כבר קיבץ כל החסר לו לשנה אסור לו ליקח שוב צדקה דהא

המצות שאיתא ברמ"א סעף א' שם שאין לעשות ממעשר שלו שום דבר מצוה, וכל"ז עוד גרע דהא הוא חייב ליקח כל"ז ללישאין, ונראה דכמו שאם החתן אינו רוצה לעשות סעודה וקרובי חבלה רוצים שיעשה סעודה כופין אותו שיעשה סעודה לפי כבודו ולפי כבודו כמפורש בהר"ע סימן ס"ד סעף ד', כן גם אם לא רוצה החתן בכל"ז יש לכוף אותו ליקח כל"ז, וע"י באבא"ש שם סק"ג וקרובי חבלה רוצים ולא רוצה להחלה בתוך ונתור שאין תכליל יכול לעכב דעולה עמו ואינה יודעת עמו ופשוט שמצד זה יכולין גם לכופי שיעשור חכ"ל בדיניה לא רק שלא לעכב לקרובי חבלה ורק מעשה שהיה כן נקט רק כל"ז שאין לקבול יכול לעכב, וא"כ הוא מצוה חיונית עליו, שאף לבאר תכליל אתה ה' נמי אין לעשות ממעות מעשר, וא"כ צריך לחבין אוד חנוה מהו דלא מסתבר שהוה חנוה שלא ליתן כלל מעשר מדרונוא ש"כ אין יכולים לכופי ע"כ, דהא לא שלמו בע"כ הוצאת הסעודה עצמה ממעות מעשר ומ"ש חכ"ל המשוהים שנתנו לשלם ממעות מעשר, ולכן נראה דהוא רק בעיררות שלא היה שכל קצוב לחכ"ל המשוהים אלא שהיו חלפין לומר ולשירת בע"כ מה שנתנוהו המשוהים המקוואים עבורם ונמנוהו שאבות החתן תכליל נחמו גדולה וזוהו מצאונם, שהו הוי כע"כ צדקה, דהרי הם עניים וצדקה מלאכה אין ליקחין שכר מעש אלא הצדקה כפי מה שדחוסא עבורם שלכן נחמו כל צדקה זו ממעות מעשר, אף שאינם צניעם כל כך, ואף אם האבא החיובר ליתן להם איזה סך נמי אין להחשיב זה לשכירתו ממש כיון שסך השכירות מועט מכפי שיוי המלאכה והוא רק החתיכות לחשלים סך הצדקה שבטביל זה חלבו לומר ולשירת, לכן החשיבו מהמנהג במקומות ההם גם זה שהחתיכו לצדקה לע"כ לשלם ממעות המעשר, וא"כ לא שייך זה במקומות שהח"ל"ה ליקחין שכר שנין והקולין בע"כ מלאכהו וכן המשרותים, שלכן אף אלו שבאין מציירות שנתנו במנהג זה אין תכל"ז והמשרותים שבבאבא בכלל מנהג זה, ואם בבאבא נמי נהנינו כן והוא כמנהג שלא ליתן מעשר כספים כלל שאף שאין כופין ע"י מ"מ הוא כלא קיימו מצוה מעשר כספים ואין לחתובין למנהג כלל, הוה מצוה על החתן שידוהו ליקים מצוה מעשר להפריש מעשר ואין בטענה זו כלום.

אבל זה שאם יתן המעשר לעניים יצטרך חתנו ליתן לו יותר היא טענה גדולה, ואין יכול החתן לומר שלא יקח ממנו יותר, דהרי יצטרך לבטל

ברווזיזו המטבחות לענין מעשר כספים

כ"ה אדר תשל"א

מזכ"ל יד"י המטה הנהל"ג מהד"ר דוב שטרנבוך שליט"א.

הנהגת הדין הנוהל שבוטבטת הנהל"ג אדר מהד"ר דוב שטרנבוך כספים, בנת לבנות בכת לפני עשר שנים בארץ פונה בעניןהצטרף מענה מוכר אותו בשני אלפים שלענין קניית כל דבר זהו אותו שני אלפים רק בארץ ופסגתו היום צריך להחשיב ריזות רק שונו פארת פשוטו הנהגת ושמאלה שצריך להחשיב לריזת ר' דאחוב גראס מסאן שאלה ה' לענין ראיית הכיין והצטרף לנחלים בכל יום וסך הריבית אינו משלים זול המעלה מיט יתנה ה' ראייתו, זכר מה שהיה קודם זה ששעה שאלהה ידנה שנתו חזרה הריבה מריבית שלקח האחדונה מהדני פמח' יש לחייבו לשלם מה שהיה.

הנהגת במטבטת ממש של כסף ועל חשב חשב וז' לחושב' זול ויזקק בכל הפירות המהדרים ואלו במהמטבט שהיא אינו ביוזקק הוול כמפורש בבי"ט דף מ"ז דטבטא הוא מרי" דקייק שאינה ביוזקק הוול ופשוט שנתה אף בודות שהיוזקק הוול בא מזה המטבט ואלו מזה הפירות דקיי"כ לא שייך לומר דהוא מרי" דקייק, ודואר דחוק למור דהוא משום פירות דהרוב בא חיוקק החיל מזה הפירות, וכשילמט פירות ממש לפני מטבט יש מקום עוד לפרש כי, אבל חשב וכסף זה לפני זה שחייבנו בצמצם הוא טבטא ותעידות הוא זה לפני זה לפני נחשב חיוקק והוול שילוח מרי" כספא טבטא וזוהו מרי" דהיבה טבטא לא שייך זה שילעיק והצטרף אידך הוא חזרה לא שייך לפלוגי בהה, ודאי שנתה זין שמשמט נצטב להחשיבה שתינו לא גיזולה וכל פתיקתיה מעולם אלא חוול חיוקק הוא בכל אופן בהפירות והמטבט לעצמם והוא נהנה שיהיה ויחיוקק הפירות נחשבת רק גורלם להשינוי בהפירות אבל הוא לא משונה לעולם כל מה שהיה מטבט.

וענין באר"ח סימן ש"י סעף י"ז שאם לא רצה והא ולשחול בעצתו בהו שהוציאה להוציא מכל ישראל כייפניו ליה אלמא דעל והא אבא חזיב ע"ג ואף שבמב"ב בשער הצינו כחב דקנט בהו משום טיפא דאי לא בעי כייפניו לו כי היה גואלה וקרובה משמע שאינו מדין חזיב על האב אלא מחיוב שעל כל אם בעולם חזיב חזיב שהיה קרוב מוטל עליו אותו חזיבו עצמו בזיו הקרוב קרוב מוטל עליו זה היה פסגתו שיכול ליקח מספא מעשר. אבל תמה הוא דפשוט דאף שלי"ל אמתא בנזיר דף כ"ט דלכא חזיב חזנר לבת, אין הלכה כי אלא בדודה פשוט שם לבמ' חזיב גם בחינור בהו עז דזקשתה אלא ל"ל אפילו בהו ומפורש במנתי' ויזמא דף כ"ב שמחנכי' חינוקות להמענות ביוז"כ ומפורש במנ' שהיא גם חינוקות בנות ועוד אף לחינוך זה אליבא דר"ל הוא רק בחינור מצות אבל ללמה לחמנין בהו ובחורתי' ולהשמר מאיסורי' ודאי הוא מחייב ופשוט לע"ד שאף בשכר מחייב בין לבן ובין לבת, ונמצא שהוא ג' ו' דבר שבחובה שאינו רשאי ליקח ממעות מעשר וצ"ע לשון שער"צ אבל למעשה מה שראוי לפי פדונסו לשלם זה אינו רשאי ליקח מספא מעשר ואם מבקשים יותר יכול ליקח תמורת מספא המעשר ותנו גם בשכר למור דבגים.

דמלכותא ללמדם בבתי ספר שלהם ובהודי' השי"ת על ישראל אבא הרישות ללמדם בבתי ספר שנתה הנהלת ישראל כשרים ורזאי ה' שנמצא שאם לא יתן בהו ללמד בבי"ט כשר פנה דבית יעקב וכדומה להחנות שם בדרך התורה והאמנה ושמינת המצות הרי יהיה מוכרח ליתן אותה לבי"ט של הודי' שהיא דאי' ללא תורה וללא אמנה, שנת מחייב גם לראות שנתיה בהו כשרה להאמין בה' ונותרתו ולקיים כל מצותיה אף בהוצאת ממנו, וממילא הוא ובר שבחובתו.

וענין באר"ח סימן ש"י סעף י"ז שאם לא רצה והא ולשחול בעצתו בהו שהוציאה להוציא מכל ישראל כייפניו ליה אלמא דעל והא אבא חזיב ע"ג ואף שבמב"ב בשער הצינו כחב דקנט בהו משום טיפא דאי לא בעי כייפניו לו כי היה גואלה וקרובה משמע שאינו מדין חזיב על האב אלא מחיוב שעל כל אם בעולם חזיב חזיב שהיה קרוב מוטל עליו אותו חזיבו עצמו בזיו הקרוב קרוב מוטל עליו זה היה פסגתו שיכול ליקח מספא מעשר. אבל תמה הוא דפשוט דאף שלי"ל אמתא בנזיר דף כ"ט דלכא חזיב חזנר לבת, אין הלכה כי אלא בדודה פשוט שם לבמ' חזיב גם בחינור בהו עז דזקשתה אלא ל"ל אפילו בהו ומפורש במנתי' ויזמא דף כ"ב שמחנכי' חינוקות להמענות ביוז"כ ומפורש במנ' שהיא גם חינוקות בנות ועוד אף לחינוך זה אליבא דר"ל הוא רק בחינור מצות אבל ללמה לחמנין בהו ובחורתי' ולהשמר מאיסורי' ודאי הוא מחייב ופשוט לע"ד שאף בשכר מחייב בין לבן ובין לבת, ונמצא שהוא ג' ו' דבר שבחובה שאינו רשאי ליקח ממעות מעשר וצ"ע לשון שער"צ אבל למעשה מה שראוי לפי פדונסו לשלם זה אינו רשאי ליקח מספא מעשר ואם מבקשים יותר יכול ליקח תמורת מספא המעשר ותנו גם בשכר למור דבגים.

וענין באר"ח סימן ש"י סעף י"ז שאם לא רצה והא ולשחול בעצתו בהו שהוציאה להוציא מכל ישראל כייפניו ליה אלמא דעל והא אבא חזיב ע"ג ואף שבמב"ב בשער הצינו כחב דקנט בהו משום טיפא דאי לא בעי כייפניו לו כי היה גואלה וקרובה משמע שאינו מדין חזיב על האב אלא מחיוב שעל כל אם בעולם חזיב חזיב שהיה קרוב מוטל עליו אותו חזיבו עצמו בזיו הקרוב קרוב מוטל עליו זה היה פסגתו שיכול ליקח מספא מעשר. אבל תמה הוא דפשוט דאף שלי"ל אמתא בנזיר דף כ"ט דלכא חזיב חזנר לבת, אין הלכה כי אלא בדודה פשוט שם לבמ' חזיב גם בחינור בהו עז דזקשתה אלא ל"ל אפילו בהו ומפורש במנתי' ויזמא דף כ"ב שמחנכי' חינוקות להמענות ביוז"כ ומפורש במנ' שהיא גם חינוקות בנות ועוד אף לחינוך זה אליבא דר"ל הוא רק בחינור מצות אבל ללמה לחמנין בהו ובחורתי' ולהשמר מאיסורי' ודאי הוא מחייב ופשוט לע"ד שאף בשכר מחייב בין לבן ובין לבת, ונמצא שהוא ג' ו' דבר שבחובה שאינו רשאי ליקח ממעות מעשר וצ"ע לשון שער"צ אבל למעשה מה שראוי לפי פדונסו לשלם זה אינו רשאי ליקח מספא מעשר ואם מבקשים יותר יכול ליקח תמורת מספא המעשר ותנו גם בשכר למור דבגים.

וענין באר"ח סימן ש"י סעף י"ז שאם לא רצה והא ולשחול בעצתו בהו שהוציאה להוציא מכל ישראל כייפניו ליה אלמא דעל והא אבא חזיב ע"ג ואף שבמב"ב בשער הצינו כחב דקנט בהו משום טיפא דאי לא בעי כייפניו לו כי היה גואלה וקרובה משמע שאינו מדין חזיב על האב אלא מחיוב שעל כל אם בעולם חזיב חזיב שהיה קרוב מוטל עליו אותו חזיבו עצמו בזיו הקרוב קרוב מוטל עליו זה היה פסגתו שיכול ליקח מספא מעשר. אבל תמה הוא דפשוט דאף שלי"ל אמתא בנזיר דף כ"ט דלכא חזיב חזנר לבת, אין הלכה כי אלא בדודה פשוט שם לבמ' חזיב גם בחינור בהו עז דזקשתה אלא ל"ל אפילו בהו ומפורש במנתי' ויזמא דף כ"ב שמחנכי' חינוקות להמענות ביוז"כ ומפורש במנ' שהיא גם חינוקות בנות ועוד אף לחינוך זה אליבא דר"ל הוא רק בחינור מצות אבל ללמה לחמנין בהו ובחורתי' ולהשמר מאיסורי' ודאי הוא מחייב ופשוט לע"ד שאף בשכר מחייב בין לבן ובין לבת, ונמצא שהוא ג' ו' דבר שבחובה שאינו רשאי ליקח ממעות מעשר וצ"ע לשון שער"צ אבל למעשה מה שראוי לפי פדונסו לשלם זה אינו רשאי ליקח מספא מעשר ואם מבקשים יותר יכול ליקח תמורת מספא המעשר ותנו גם בשכר למור דבגים.

וענין באר"ח סימן ש"י סעף י"ז שאם לא רצה והא ולשחול בעצתו בהו שהוציאה להוציא מכל ישראל כייפניו ליה אלמא דעל והא אבא חזיב ע"ג ואף שבמב"ב בשער הצינו כחב דקנט בהו משום טיפא דאי לא בעי כייפניו לו כי היה גואלה וקרובה משמע שאינו מדין חזיב על האב אלא מחיוב שעל כל אם בעולם חזיב חזיב שהיה קרוב מוטל עליו אותו חזיבו עצמו בזיו הקרוב קרוב מוטל עליו זה היה פסגתו שיכול ליקח מספא מעשר. אבל תמה הוא דפשוט דאף שלי"ל אמתא בנזיר דף כ"ט דלכא חזיב חזנר לבת, אין הלכה כי אלא בדודה פשוט שם לבמ' חזיב גם בחינור בהו עז דזקשתה אלא ל"ל אפילו בהו ומפורש במנתי' ויזמא דף כ"ב שמחנכי' חינוקות להמענות ביוז"כ ומפורש במנ' שהיא גם חינוקות בנות ועוד אף לחינוך זה אליבא דר"ל הוא רק בחינור מצות אבל ללמה לחמנין בהו ובחורתי' ולהשמר מאיסורי' ודאי הוא מחייב ופשוט לע"ד שאף בשכר מחייב בין לבן ובין לבת, ונמצא שהוא ג' ו' דבר שבחובה שאינו רשאי ליקח ממעות מעשר וצ"ע לשון שער"צ אבל למעשה מה שראוי לפי פדונסו לשלם זה אינו רשאי ליקח מספא מעשר ואם מבקשים יותר יכול ליקח תמורת מספא המעשר ותנו גם בשכר למור דבגים.

וענין באר"ח סימן ש"י סעף י"ז שאם לא רצה והא ולשחול בעצתו בהו שהוציאה להוציא מכל ישראל כייפניו ליה אלמא דעל והא אבא חזיב ע"ג ואף שבמב"ב בשער הצינו כחב דקנט בהו משום טיפא דאי לא בעי כייפניו לו כי היה גואלה וקרובה משמע שאינו מדין חזיב על האב אלא מחיוב שעל כל אם בעולם חזיב חזיב שהיה קרוב מוטל עליו אותו חזיבו עצמו בזיו הקרוב קרוב מוטל עליו זה היה פסגתו שיכול ליקח מספא מעשר. אבל תמה הוא דפשוט דאף שלי"ל אמתא בנזיר דף כ"ט דלכא חזיב חזנר לבת, אין הלכה כי אלא בדודה פשוט שם לבמ' חזיב גם בחינור בהו עז דזקשתה אלא ל"ל אפילו בהו ומפורש במנתי' ויזמא דף כ"ב שמחנכי' חינוקות להמענות ביוז"כ ומפורש במנ' שהיא גם חינוקות בנות ועוד אף לחינוך זה אליבא דר"ל הוא רק בחינור מצות אבל ללמה לחמנין בהו ובחורתי' ולהשמר מאיסורי' ודאי הוא מחייב ופשוט לע"ד שאף בשכר מחייב בין לבן ובין לבת, ונמצא שהוא ג' ו' דבר שבחובה שאינו רשאי ליקח ממעות מעשר וצ"ע לשון שער"צ אבל למעשה מה שראוי לפי פדונסו לשלם זה אינו רשאי ליקח מספא מעשר ואם מבקשים יותר יכול ליקח תמורת מספא המעשר ותנו גם בשכר למור דבגים.

אלא מן החולין הוא דוקא במעשי' שהוא קודש ולא ממעשר כספים שהם חולין שהקשה עליו בדי' שאול מהא דאין יכול לשנות מעני' לעני'. נראה לע"ד דכונתו על הדברים שרשאי ליתן ממשות מעשר, והנדרון הוא רק מהא שגורר הרי עלי מלע' ליתן לאוהו דבר צדקה, שכבד"ג במעשי' אף שמביאין ממנו שלמים, מ"כ אם אמר הרי עלי שלמים מביא דוקא מן החולין כמפורש במנתי' מנחות דף פ"א ודריש מקראי ברח פ"ב, והכא יכול לשלם גורו גם מעמות מעשר הכספים אף שהוא חובה עליי'. והפעם דהם המעשר הוא קודש ואינו שול' רק לאביהה דשלמים וחולין ולכן אבילת דמי המעשי', ואלו לשלם בהו חובותיו אף שהחובות הוא נמי לשלמים אבל מעשר כספים שנת חולין זה ממילא שול' לענין זה שיתן לצדקה למי שירצה, ולכן כשנדר בסתם נדר ליתן לאחד צדקה הוא בסתם גם לשלם ממעשר, ולא שנימא שבנדר היה ליתן סך זה שבנר יותר מהמעשר, ואף שבנר קודם הפרשת המעשר נמי יכול ליתן להפני' מן המעשר משום שהפרשות המעשר הוא גם על צדקה שבנר תהלה ואלו קשה כלתם.

ותנני ידיו' מוקירו,

משה פיינשטיין

פיומן קיג
אם יבולין לשלם שכר זמור זמנות
ממענות מעשר

י"ח אלול תשכ"ח.

מכ"כ ידיו' הנכבד מהד"ר אהרן שמואל ברא"ל שליט"א.
הנהגת דבר' אם רשאי לשלם שכר למור הבהות בבית' שנקרא בהו יעקב ממשות מעשר, ודאי יש חולק בין בני' לבנות מדינא וללמד מקרא הוא חייב האב ללמד לבניו אף בשכר, וממילא הוא זכר שבוטבה שאינו רשאי לשלם מהמעשר, אבל לבנות שאין חזיב על האב ללמד להו תורה, הרי אין זה זכר שבוטבה ואם יש צורך היה שייך להחיר ליתן מספא המעשר, אבל במדינתנו כאן שמחויבין מדינא

כשיש לו מאהים אף מצדקה אינו רשאי שוב ליקח צדקה, כדאימת בסוטה דף כ"א בהד"ר רשע עולם ר' אבה אמר זה הנותן דריב' לעני' להשלם לו מאהים זה מ"כ כיון דהוא מן הריזתו, דגם מה שנתנו לו צדקה הוא אצלו צריך ליתן צדקה ומשמע דנתנו גם מעשר דאם רק משנה כשלישית השקל לשנה לא היה קשה כלום ועיקר בנהלת צבי על השק"ך שם שחירצ' כן, אלמא דחשיד' סובר דצריך ליתן גם מעשר, והוא מסעם דמן הריזת צריך ליתן מעשר אף מי שאין ידו משנה שאין לו להחזיקם לכל השנה הוא זכרוב הרבי"א פרנסת עצמו קודמת הוא לומר קצו ליום ויומים עד שיהיה אפשר לו להחזיק בין ע"י מלאכה ומסחר וכו' ע"י לקיחת צדקה דאי' הוא ריחן להשק"ך, ולא קשה לפ"י משה"ק בחולה צבי על השק"ך שהוא דבר דף ה' משמע דאפילו אין לו מונות בצמצום יקשה צדקה משום דכשיש אין לו מונות בצמצום הוא דרש זה רב עיזריא משמיה דר' אמי ומשמיה דר' אמי שצריך ליתן צדקה, והאי מה שהוסוף מר חזקוניא לקרא דרעיוניו לא אענין עוד דאפילו עני המתפרנס מן הצדקה יקשה צדקה הוא אפילו כשאין לו גם מונות בצמצום עניי', דהא כשאין לו מונות בצמצום לכל השנה שהוא השיעור שנתוש עני' לישול מן הצדקה שהוא איירי מר חזקוניא דאמר עני המתפרנס מן הצדקה שאם יש לו מונות אף בצמצום לכל השנה אסור להתפרנס מן הצדקה ובהו איירי ר' עיזריא בארם שמונתונו צמצומים לכל השנה שמריות ממלאכתה ומסוף מר חזקוניא אפילו עני שאין לו מונות לשנה שלון מתפרנס מן הצדקה צריך ליתן צדקה דנ"י נחשב ריחן ומה שפרנסתו עצמו קודמת הוא לומר הקצר דיום או יומים עד שיהיה אפשר לו להחזיק הוא ממש כחשיד' וברבארת', ולכן מתחיל' דאלאי הריחן מתבאנע צריך ליתן מעשר.

וגם יש טעם גדול שהחזיקה הצריך ליתן ממנו מעשר הוא החזיקה שהיו נוהגין בשביל השירותים גופיתו וכמו שהיה נוהג במקומותינו שלא בשביל שום צורך, אבל החזיקה הנותן לצורך כתר והא שהתעשרת אלפים ניתנו כ"י שיהיה חזק פניו ללמד בכלל בממוןה, תלי' ברעות הנותן דלא היה נותן לום לחלק מהו לאתרי' אף לא לצדקה ואין יכול לשנות מדעת הנותן, וכ"י שחתנו אמר שניתן רק בשביל שיהיה פניו ללמד החתן אינו מחויב, אין לו רשות לחלק אף המעשר מהם אף לא לצדקה, ורק מתח' דאלאי הריחן יתן מעשר לצדקה כדליל'.
ובאר דברי שר"ת פני' דדבר שבוטבה אינו בא

אם מצוה ועשה כלל שלם אלו היה יודע צונו שכותב עליו וילבט
 לה קלי עננים מפועמים היה נוחן להם :
 א מהטוב והיפה וכו' ויהיה צוהירות וזריות יחד ממה שעושה צרכי
 עלמו על דרך שאלמו פ' חלק שיחיה צנה צ' טנים ויתור צנה
 צ"ב טנה ע"כ :

שיורי ברכה

א דין א"י צ"ד כופין אותו וכו' עכ"ל ועיין מ"ט ע"ד ע"כ הקטן
 צדדים חסדים דף קי"ח ע"כ ע"כ צדוק :
 ב דין ד' אסור לקבל מזה וכו' עכ"ל אות ג' וכו' ג' ועמ"ס
 צעניותו צ"ס הקטן חיים שאל ס' ס"ט צ"ס יעוין סס
 צדוקיות :

סימן מט

א דין א' עד חומש נכסיו וכו' הרמז"ס פירושו המסנה ד"ס
 פלא כתב וז"ל ונעילות חסדים וכו' והוא חמישים מעטרו ולא
 יתחייב לתת יחד מחמישים ממנו לנד חס עשה כן צדחת חסידות
 ואשר תמנו צלואא לציות מפדים חס חומש מנכסיו מלכות וכו' והוא
 נשאלם ודלא שניס שגוף חייב לצדחתם וכו' אלא אם יטעור לתת
 להם יחד מן החומש וכן חמישים נכדו ויסחלק מלכות עוד ולא יהיה
 עון עליו וכו' אלא אם לא נזדמן לו דבר מאשר זכרו ויולא החומש
 הן הדין ולא מן הקרן ויתגבר צרכי בלות עכ"ל ותמה עליו מהר"ס
 יפה צ"ס יפה מלוא ס"ק ופלא שגדלה מנדריו שהתקין היה לחייב
 נתינת החומש ואלו הוא ירצה לתת יחד הוי מרת חסידות וא"כ
 מה זה שלח ר"ב לרזי יטעור וכו' ועוד צ"ס נעדיה תולא המצוה אל יצונו
 יחד מחומש ועשה צ"ס שקט לצונו וכו' והרמז"ס גופיה פ"ו
 דמתנות עניים כתב דחומש מלוה מן המצוה וכו' עכ"ל וזה ש"ס
 ממילא דאמרו נידו"ס התם מר"ב דשלח לר' יצחק וכו' אי מהיבא
 לחוד ל"ק דעליגן לעימד דמ"ס הרמז"ס דיתר מחומש מרת חסידות
 היינו עוד מעט מחומש. ולאותה שאלמו צדוקיות דשלח ר"ב לר' יצחק
 היינו מסו' דר' יצחק חילק כל נכסיו לעניים וכל נכסיו לא מלו
 פלוג והיינו ושלח לר' ד"ג והלא אמרו חומש מנכסיו מלכות כלומר
 דמיבא לתת חס"ס דכל נכסיו לא דבין דהחייב הוא חומש מהסתבר
 דהחסידות הוא מעט יוקר אבל כל נכסיו לא. אבל מה שקשה הרב
 הו' עוד לכאורה קשה :

שוב ראיתי צ"ס מעל לזקק סימן תת"ו שהקשה על צדדי הרמז"ס
 הו' מסס מהר"ס דלגון מהיבא דפ' מלוה האשה דפרקין על
 מד עוקבא דפליג פלגא דנכסיו מהניא המצוה אל יצונו יחד מחומש
 ויתרו בני מילי מתיי' ולפי צדדי הרמז"ס מלי פרקין וראיתי והלכו
 לתת ה"ת מחיים ואיברו מפרק לה כדקטין דפלגא שגוי והרמז"ס
 לא הדין עוד פלגא ע"כ ולא ידעתי מה יעשה ללשון הצדוקיות דקטין
 אל יצונו יחד מחומש דנוכח צדדי דפי' מחומש אפי' סודתא ע"ד
 הדדנן הם אמרי אל יצונו וכתבה הרמז"ס סוף ערכין. ועל הרב
 יפה מר"ב ק"ק דהבא הדין צדדי הרמז"ס ותמה עליהם והבסיס
 דהתקנה היא דלא יוסיף על חומש אבל אי צ"ד מחומש לית לן צ"ה
 ועדי ולעיל מזה כתב וז"ל נמו' צדוקיות והתקין אפי' דפ' נעדי
 אמרו ד"ג מלי קדשא וכל אשר תתן לי עשר לעשרנו ה"פ מהיבן
 קאמר להתקין חומש אבל ודלי חייב ליתא מהתם דיעקב הוא צדדי
 הו' אבל אחר לא מחייב עכ"ל ומדובר צדדי ופסטרן משתעבן עילוי
 דהתקנה היתה לחייב חומש צדוקיות למעייבן והוא הפך מ"ס א"כ :
 ומערה הנה צ"ה לעמוד צדדי הרמז"ס הו' דמה שהיה הפך
 מ"ס צדוקיות ל"ק דזה דביל דהדר מר דשמעתי מפירושו
 לחיבורו כדעו חן לדיבן אבו למודעו' מעיקרא מלי סבר צדוקיות
 צדדיה דלא יצונו יחד מחומש דמבא אפי' אל יחד אל החומש חן
 להסיר פותח הולך והוא ז"ל קבעו חובה וכתב כאשר יתן אש החומש
 חן צו עון ומיהא חס מנדרות נחן מחומש יש צו עין :

ואפשר לישב דהרמז"ס ז"ל צדוקיות סגד ד"ס חילוק צין דולא
 להלך נכסיו לעניים מאליו ומעלמו וצין חס האלהים
 אינה לרו פדיון שניס או כי יראה ערומים או רעיים כס למאים
 נקסט תתעב נשום ועק וסגד הרב דהי תקון דחס לא נזדמן לו
 אחת מהנה און לו חייב לצונו חושש ובי תולא נכסו לצונו אל יצונו
 יחד מחומש כלל אפי' דבר מועט והיינו דפרקין בתלמוד פ' מלוה
 האשה. עליה דמר עוקבא חין צדוקיות יסית למו לעניים פלגא
 דנכסיה מאליו ומעלמו ונס ד"ג שלח נאח לר' יצחק דפלג לבלו
 נכסיו וצ"ס נער' נמי אמרו מעשה צדדי שקט לצונו יחד ולא היחזיקו
 ובלאו מיידי כי לא נזדמן ליה חסית מלוא חס מעלמו כל מר סוד
 נתן לצדוקיות אל עירו ואל עיר מקומו ואלו כי יקרא שניס וחס
 פת דול"ס וערומים או מיובא דמילא לתת חומש והיינו דאמרו צדוקיות
 פ"ק דפלא נאחא נמו' שיהא חס מפדיו חומש מנכסיו מלכות
 ודיבעא דלס"ל משמע שרין להפדיו ומפדיו הרב צדוקיות ליה חס
 מהני מילי וכוונתיהו וכמו שכתב צדדי בפירושו. וזהו שדקדקי
 צדוקיות פ' נעדי ואמרו המצוה אל יצונו יחד מחומש דוקא מצונו
 שחלק נכסיו לעניים צ"ה שאלה וצ"ה סיבה מהודת ואם צ"ה ליה
 פדיון שניס והכל נפשות ומעט להרד וכוונתיהו חומש חייב ואם דוח
 כדוכה שזו מלקחת את הדמיו' ומוסיף על חומש דשאי וצדחת חסידו'

הוא ועלה צדוקיות דהיו' והנכדו שוים ומקדוקי סופרים לשת חכמים
 צדדי התלמודים שפר קדומים לחלק חילוק זה. ולו עיין דברי הרמז"ס
 צדוקיות וצדוקי ערכין שכתב לעולם לא יקדוש אדם ולא יתרום כל
 נכסיו וכו' אלא כל המפדיו ממנו אל יפדו יחד מחומש מיידי כדא
 מעלמו צ"ה לחלק דומיא דמקדוקי ומקדוקי ועליו אמרו אל יצונו יחד
 מחומש חמס פ"ו דמלות עשה כתב צ"ה העני ושלח דו מחסורו ואין
 יד הנותן משנת נוחתו לו כפי הצדק ירו ומהה עד חמישי' נכסיו מלוה
 מן המצוה וכו' וסס לא כתב דלא יתן יחד מחומש ומשמע דכאשר
 יבי' האופן דצ"ה העני ונזדמן אחת מהבין או אם רצה להוסיף עמדת
 חסידות דשאי להוסיף וכפ"ס צדוקיות אלא יש קלת הפדיו צין פירושו
 לחיבורו דכדזדמן אחת מאלה לפי פירושו חייב לתת חומש ולפי
 חיבורו אינו חייב דק מלוה מן המצוה לתת חומש דוק :

ב מלוה מן המצוה וכו' מצדדי הטור ומרן משמע דלף אי קיימי
 עניים לצרכים און עליו חייב חומש אלא הוא מלוה מן המצוה
 ואף לצדדי הרמז"ס צ"ה המסנה ד"ס פלא שהנלתי אות א' דסגד
 דחומש חייב מ"ט מפי מחומש און חייב ואף אי קיימי קמיה שנייט
 ודכוונתיהו כמבואר נצדדיו וז"ק על הרב מהר"ס יפה צ"ס יפה מלוא
 ד"ס פלא שכתב וז"ל ואין ז"ק דוח צדדי דקיימי עניים ונכ"ל ודלו
 דעלוקיותא חייב לתת דו מססורו וכן לפדיון שנייט אלא הבא צ"ה
 לחלק סתם לעניים עכ"ל וכן כתב לקמן צ"ס צדוקיות דמוצו המבין
 חילק כל נכסיו שכתב וז"ל אפילו חומש דנימוי היתא התקנה דלא
 יצונו יחד מחומש ל"ק דוח צדדי נצדדיו הוה וכו' כתבנו דלי קיימי
 עניים ולא סגד צדוקיות ד"ק ליהן עד דו מחסורו עכ"ל דברי הרמז"ס
 צדוקיות ונחייבורו והטור ומרן כלל סוים דפי' חומש ליתא חייבא
 או מלוה מן המצוה לחד דכאחית ליה ונכ"ל כדאחית ליה. ולי ענדא
 דמוצו דקדוקי להכי לק"ט לדע' הרמז"ס מחורת חסידות ענד וספיר.
 ואף אי אמרין דמילא דאמרו אל יצונו יחד מחומש הוה מילתא פסיקת'
 אף אי קיימי שנייט וכו'אל לק"ט מחומש דמלך שחיי' דיל צדק טעמא
 דלא יצונו וכו' כרי שלל ויעקב צדוקיות ומבין לא שיק' דלית ליה חמס
 וגם צדוקיות וכו'אל :

ג ואחר מעשרה מרה צדוקיות וכו' כ"כ הרמז"ס ומרן לא השמענו
 מהיבא נפקא ליה. והרב מהר"ס יפה צ"ס חס כתב דלא יע' מהיבא
 נפקא ליה. ונראה דנפקא ליה מהספרי שהגיוה הוסי' פ"ק דתענית
 דף ט' ע"א וז"ל עשר מעשר את כל תבואת זרעך היולא השדה שנה
 שנה און לי אלא תבואת זרעך שחייב צדוקיות דיתא דפרקטטו ושאר
 דוחמי' מנין ח"ל את כל דהבו מלי למימד את תבואתן מלי כל לרבות
 דנית ופרקטטו וכל דבר שמדורו צו עכ"ל התוס'. הן אחת דכספרי
 שנייטו לא ראינו זה אבל חן ניקוס אהימנותיהו דההו"ס. ודלא
 זה מלאתו נתיחומש עשר סלא תתחבר דמן למפדיו ימים להוליא אחר
 מעשרה לעמלי חודה תבואת זרעך חס וכתים סוף שסס ויולאים לזרע
 שדה וחס לאו סוף שהיולא השדה תתגרה צדדי ואיזה זה עשר דחייב
 וינא עשו מן השדה עכ"ל והלי סיפא כתובה הוסי' שס צדוקיות
 מעס ה"ר נתן האופניאל הוא נתיחומש ותחילתו הבינו דהרמז"ס
 צדוקיות ח"א ס' קד"ס ונדים דמו לזולתי ימים ולעוסקים צדוקיות
 להוליא יתעב וכו' ע"ס וקדוקי ליה הוא צדוקיות. ואפשר דמהספרי
 ותחומש נפקא להרמז"ס דלויכא מעשר זאב"ג דתיחומש קאמר לעמלי
 תורה הא אמרו ז"ל חס צדוקיות לעשות לזקק עשה עמי עמלי חודה.
 וצין דלמנו דלויכא מעשר כספים מניילא וכו' מהר"ס צדוקיות כיון דהא
 אשכחן חומש ומוכרת שהוא מלוה מן המצוה וכו' מעשר מרת
 צדוקיות ומרה דעה למטה מעשרה :

וכבר מהספרי שנייט חוספות הו' השיב הרב מהר"ר לז נהגתה
 עשר חסדים ס' פ"ד על הרב צדוקיות לקמן ס' של"א שכתב
 דמעשר כספים און לא מלכותיהו דלמנו דרננן ע"ד דברי צדוקיות
 הו' אספריה אקרא ופשיטא דהוי דלמנו וכן השיב על הרב צ"ה
 עכ"ל דאופניאיים צדוקיות כי בלא צ"ס חרות יודי ס' דכ"ד וסס הניא
 התחומש הו' ונס הרב ט"ו לקמן ס' של"א כתב על צדדי חמיו
 ותתחמי שחיי צ"ס דמ"ט תבואת שחייב נפדור הוא כמ"ס כל הפוסקים
 והבי' נסס הידועלמ' עכ"ל ומ"ס דמין צ"ה כתבו טסס הידועלמ' הוא
 אבז שיעסיה צדוקיות לא זכר מעשר אלא חומש וחומש נוכר בס
 צדוקיות אלא דמהידועלמ' ששמע שוה מלוה כמ"ס מרן צ"ה ואלוי
 כונת הט"ו נמי דבידועלמ' מוכח דלמיה להפדיו חומש ומיבס שמתעין
 דלפחות אם אינו נוחן חומש יתן מעשר אבל אינו מכוון דע"כ מעשר
 כספים לא זכר צדוקיות מ"ט קשה על הרב צ"ה. ועוד ק"ק עליו
 עמ"ס הרב צ"ה חס"ל ד' כלל ד' פ"ו וז"ל ואחר מעשר מעשר
 את כל תבואת זרעך ואמרו חמס ז"ל את לרבות מפרשי חס
 והכלובים צדוקיות ואם אין לנו עתה מעשר כל תבואת זרענו חייב
 כל חס לעשר מכל הבא לידו עכ"ל והרב צ"ה דניל להניא צדדי
 הרב צ"ה לדרך ואלו הבא הרב צ"ה כתב דברי דשפוטות וגם ל"ה
 לא עשו להם :

וכזאת וכזאת קשה על הרב פני יואשע צדוקיות צ"ה ס' צ'
 שכתב על מה ששאל חס מותר ללשם ממוכח מעשר מותר
 סגן ושאר מלות צדוקיות שחייב שכל אחר מחייב לקנות מלכות
 צדדי סכסו סלו וז"ל פליאה צדוקיות הו' ס' שלל למדוע מהו והלא
 אין חס חייב כי חס לתת לזקק מהונו מעשר נכסיו ופשיטא דלא
 כתיבן על זה דהא אמרין נכסו צדוקיות לעולם אל ימנע חס מעשר
 פחות ממלי שקל וסיימו הפוסקים שאל לא עשה לא קיים מלות נזקק
 משמע דנתיחומש השקל קיים מלות לזקק אלא ש"ה המלוה מן המצוה
 לתת

לחת מעשר ואסמכוה לקרא דיעקב וכו' משמע כמ"ט הנ"ל גם לא מלא הנ"ל דמו למ"ט הרמ"ט דמרה ציונות הוא א' מעשרה וכו' וא"כ כיון שהוא פורע מלוות מכה תקנת הקהל אם כן אינו מחויב עוד לחת מעשר אם הסך מניע להמערע שלו ואם לאו ויכלא המותר כיון שנתן מהונו למה יתן המעשר ז' פעמים עכ"ל וכו' דהבד ז"ל אינו ודמיה דחייב לחת מעשר ממנו ולקרא ולא עקב את הכל כמו הר"ב ז"ה שכתב דלוינו חייב לא מלאויותא ולא מדרבנן. אבל זה שכתב דלא מלא מלא זכ"י דמו למ"ט הרמ"ט דמרה ציונות הוא א' מעשרה דענין זה הושווה להבד ז"ח דאשתמיט עיניה ספרי שהביאו התוס' פ"ק לתעניות והתנחומא הנ"ל. ומדן לא כתב שלא מלא מקור דברי הרמ"ט ואפשר שהיה כחוד צילוף או צדק היות והושמע לו ולאנד כידוע דזמנין הושתט איהו לטון זכ"י או לאנד מס' צדק היות:

עוד זאת ארדש על הגלון הרב פני יהושע הנ"ל חרף דלגב טעמיה כתב חזי שקל ומחלית השקל זה פעמים וכו' ונפיקוס ונכחזו הוא שלישית השקל. וחו קשה שכתב דלא כפינן על זה דמחלית השקל קיים לרקה והלכה דרווח דכופין על לרקה כמו שנתגאל סי' רמ"ח דכן פסקו רוב גדולי הפוסקים והביאו דרש אכטייה לרז נתן צד חמי וחסית ח' זו: ללרקה הוא כפיה ממש ואיך כתב דלא כפינן על זה. ומוכרח דהא דשלישית השקל היינו דלית ליה מנרמיה כלום ולגט אין כל עכ"ל חייב שלישית השקל והכי עשמע ק"ח מדרבי הרמ"ט פ"א דמ"ע שכתב ולאחר מעשה מרה ציונות פחות מכן עין דעה ועולם לא ימנע עלמו משלישית השקל דמ"ה וכל הנותן פחות מזה לא קיים מלוה ואפי' עני המתפרנס מן הלרקה חייב ליתן לרקה לאחר עכ"ל ודברי כתב דרישא דלמטה המעשה הו עין דעה וז"ל דהיה שלישית השקל נראה דהיינו דלא אפשר ליה ולכן כתב בסמוך ואפי' עני המתפרנס וכו' להורות כח דהא דשלישית השקל דכ"ב הוא. וס' מנואר צהרמ"ט ד"ז כופין ולקוחין מה שדאוו לו ליתן הפך דברי הרב ה"ו:

ג מ"ט הרב ה"ו דמלוה מן המנואר ליתן מעשר וכו' הוא בעלמו סיים והרמ"ט כתב דזו מרה ציונות ואי עשמו דלא פלא מקור לדבריו אטו משום דלא ידענו מקור דברי הר"מ לחלוק עליו. וחו דהי מפורסם בסי' דין וירושלמי שיעור תומס וא"כ מעשר אינו מן המנואר. וחו מ"ט ואסמכוה לקרא דיעקב וכו' גם לעיל אינו כמון דמרכיב עשר אעשרנו ילפין חומס ומע"ל לא נזכר דבב"ל וירושלמי ומיכר עמ"ש לקמן בזה"ה. ובעיקר דינו לא נזכר או כל העשה דמים מהלכות מתחלק לעניים ע"פ תקנת הקהל או נופל לבנין לרזק היות הכנסת ותיקונו דלם אינו ניתן לעניים והוא ללרבי צית הכנסת סתן למאור ויבוא הפלגה זו אינו יודע מה היה שכתב פולחא דעניי אינו א"כ שלא לפרוע וכו' דגם הוא מודה דמעשר ללרקה והגם שהוא סובר דגם למלוות המנו יקח לאו פליאה היא על מן ד"כ א"כ א"כ. וחו דמור"ם פסק שאין לעשות שאל מלוות כנרות ז"ה וכו' ומעשה ומעורר עמ"ש גם יר אהרן ח"ח סי' תרל"א. ונראה פשוט דזה היה ידוע לו ונגנאל דנא דשקיל וערי צהריה דמי הללוות הו כמניס לעניים ולא הולך לצדק זה. ועמ"ש הרב ע"ו צפרט זה לשלם המלוות ממעשר וס' כתב בפטשות דמעות אולי לעניים:

והנה היות הרב חוות יאיר ס' רנ"ז בתשובתו למהר"ד אפסכיים שם יאל לישע הרב צית חדש וכתב דלענו נוטה בהנ"ח שהיו לל"ג: אס דבר דמ"ט ממעשר כספים וכו' ואפי' את"ל דמ"ח מדרבנן הוא קשה למה הרמ"ט לא זכר זה בשום מקום וכן הספ"ג וכו' דמ"ט הרמ"ט אסמכתא ודרוש ואין למדן מן האגדה ומ"ט לפרבמוטין ומעשי ימים אינו חייב אף מדרבנן ואלו היה דרבנן לא היו נראים קדושים מקלן ציה זהו חורף דבריו צילור ע"ש באורן. ונראה ודאי דמעשר כספים אינו נסוב מלות מעשר עני דק חייב לרקה אמרו שיהיה מעשר מנכסיו וכתב הרמ"ט והטור הזכירוהו ואמרו שפדה ציונות מ"ט מעשרה הוא מהספרי והתנחומא הנו דאסמכוה לקרא והוא מדרבנן מתורת לרקה. וגם הספרי והתנחומא פחות לרקה הוא כדאמרו דמייבשו ולפי דמ"ט והטור ולא כמו שעלתה על דעת הרב חוות יאיר דהם דברים בעלמא אסמכתא ודרוש והרמ"ט והטור השמטוהו ונעלם ממנו דברי הרב לרזק שהנאחתי וגם הרש"ט הוכירו בתשובה כמ"ל. ולא נמלט הרב ז"ח דלע"ג דרינו של הרב ז"ח אמת וי"צ דלוינו דומה למעשר עני דאין נותנין ממנו ללרקה וכו' מ"ה הא ה"ל דמעשר כספים הוא מכה חייב לרקה כמ"ט סי' רמ"ט. וא"כ לוי הוה מדרבנן לא היו מקלין כ"כ וגם התנחומא לקרא דמו לפרבמוטין וכו' נראה דעמ"ש הדבר משום שאלמו ז"ל הוה ציוני וציונותו לקרא ויבוא וא"כ על הרב חזי הולאת האדם ויחד עם ציוני וציונותו ולימודו ועיפולן ועם עניים קרוביו לכן לא דקדקו ציוני הראשונים והוא הדבר שאלמו דמו לפרבמוטין משום דלשאר אינטי פועלים ואומנות שגבר מלכתן כולי האי וספיק לנני ניחם לא כאלמו שהיעודין הללו דודאו עם ציוני וקרוביו וכו' מילוי ויחד וית' ממעשר וחת לעניס צילור לא נהוג אלא כל המדנה כספרה: וחת עשירים שאנו הן הן מפדשים חומס או מעשר ועמ"ש הרב שנות יעקב ח"צ סי' פ"ה ורוק צמה שילין על הרב ז"ח וצמה שטייס. שנה דלוי מ"ט הרב חוות יאיר דבשמעות דק דע"א ע"כ ואין דבריו מוכרחים ועמ"ש צלות ח"י צד"כ וכו' וכתב גם כן משם תשובת מהר"ל סימן ל"ו וכו' דמעשר כספים מדרבנן ע"ש:

לחת מעשר ואסמכוה לקרא דיעקב וכו' משמע כמ"ט הנ"ל גם לא מלא הנ"ל דמו למ"ט הרמ"ט דמרה ציונות הוא א' מעשרה וכו' וא"כ כיון שהוא פורע מלוות מכה תקנת הקהל אם כן אינו מחויב עוד לחת מעשר אם הסך מניע להמערע שלו ואם לאו ויכלא המותר כיון שנתן מהונו למה יתן המעשר ז' פעמים עכ"ל וכו' דהבד ז"ל אינו ודמיה דחייב לחת מעשר ממנו ולקרא ולא עקב את הכל כמו הר"ב ז"ה שכתב דלוינו חייב לא מלאויותא ולא מדרבנן. אבל זה שכתב דלא מלא מלא זכ"י דמו למ"ט הרמ"ט דמרה ציונות הוא א' מעשרה דענין זה הושווה להבד ז"ח דאשתמיט עיניה ספרי שהביאו התוס' פ"ק לתעניות והתנחומא הנ"ל. ומדן לא כתב שלא מלא מקור דברי הרמ"ט ואפשר שהיה כחוד צילוף או צדק היות והושמע לו ולאנד כידוע דזמנין הושתט איהו לטון זכ"י או לאנד מס' צדק היות:

עוד זאת ארדש על הגלון הרב פני יהושע הנ"ל חרף דלגב טעמיה כתב חזי שקל ומחלית השקל זה פעמים וכו' ונפיקוס ונכחזו הוא שלישית השקל. וחו קשה שכתב דלא כפינן על זה דמחלית השקל קיים לרקה והלכה דרווח דכופין על לרקה כמו שנתגאל סי' רמ"ח דכן פסקו רוב גדולי הפוסקים והביאו דרש אכטייה לרז נתן צד חמי וחסית ח' זו: ללרקה הוא כפיה ממש ואיך כתב דלא כפינן על זה. ומוכרח דהא דשלישית השקל היינו דלית ליה מנרמיה כלום ולגט אין כל עכ"ל חייב שלישית השקל והכי עשמע ק"ח מדרבי הרמ"ט פ"א דמ"ע שכתב ולאחר מעשה מרה ציונות פחות מכן עין דעה ועולם לא ימנע עלמו משלישית השקל דמ"ה וכל הנותן פחות מזה לא קיים מלוה ואפי' עני המתפרנס מן הלרקה חייב ליתן לרקה לאחר עכ"ל ודברי כתב דרישא דלמטה המעשה הו עין דעה וז"ל דהיה שלישית השקל נראה דהיינו דלא אפשר ליה ולכן כתב בסמוך ואפי' עני המתפרנס וכו' להורות כח דהא דשלישית השקל דכ"ב הוא. וס' מנואר צהרמ"ט ד"ז כופין ולקוחין מה שדאוו לו ליתן הפך דברי הרב ה"ו:

ג מ"ט הרב ה"ו דמלוה מן המנואר ליתן מעשר וכו' הוא בעלמו סיים והרמ"ט כתב דזו מרה ציונות ואי עשמו דלא פלא מקור לדבריו אטו משום דלא ידענו מקור דברי הר"מ לחלוק עליו. וחו דהי מפורסם בסי' דין וירושלמי שיעור תומס וא"כ מעשר אינו מן המנואר. וחו מ"ט ואסמכוה לקרא דיעקב וכו' גם לעיל אינו כמון דמרכיב עשר אעשרנו ילפין חומס ומע"ל לא נזכר דבב"ל וירושלמי ומיכר עמ"ש לקמן בזה"ה. ובעיקר דינו לא נזכר או כל העשה דמים מהלכות מתחלק לעניים ע"פ תקנת הקהל או נופל לבנין לרזק היות הכנסת ותיקונו דלם אינו ניתן לעניים והוא ללרבי צית הכנסת סתן למאור ויבוא הפלגה זו אינו יודע מה היה שכתב פולחא דעניי אינו א"כ שלא לפרוע וכו' דגם הוא מודה דמעשר ללרקה והגם שהוא סובר דגם למלוות המנו יקח לאו פליאה היא על מן ד"כ א"כ א"כ. וחו דמור"ם פסק שאין לעשות שאל מלוות כנרות ז"ה וכו' ומעשה ומעורר עמ"ש גם יר אהרן ח"ח סי' תרל"א. ונראה פשוט דזה היה ידוע לו ונגנאל דנא דשקיל וערי צהריה דמי הללוות הו כמניס לעניים ולא הולך לצדק זה. ועמ"ש הרב ע"ו צפרט זה לשלם המלוות ממעשר וס' כתב בפטשות דמעות אולי לעניים:

והנה היות הרב חוות יאיר ס' רנ"ז בתשובתו למהר"ד אפסכיים שם יאל לישע הרב צית חדש וכתב דלענו נוטה בהנ"ח שהיו לל"ג: אס דבר דמ"ט ממעשר כספים וכו' ואפי' את"ל דמ"ח מדרבנן הוא קשה למה הרמ"ט לא זכר זה בשום מקום וכן הספ"ג וכו' דמ"ט הרמ"ט אסמכתא ודרוש ואין למדן מן האגדה ומ"ט לפרבמוטין ומעשי ימים אינו חייב אף מדרבנן ואלו היה דרבנן לא היו נראים קדושים מקלן ציה זהו חורף דבריו צילור ע"ש באורן. ונראה ודאי דמעשר כספים אינו נסוב מלות מעשר עני דק חייב לרקה אמרו שיהיה מעשר מנכסיו וכתב הרמ"ט והטור הזכירוהו ואמרו שפדה ציונות מ"ט מעשרה הוא מהספרי והתנחומא הנו דאסמכוה לקרא והוא מדרבנן מתורת לרקה. וגם הספרי והתנחומא פחות לרקה הוא כדאמרו דמייבשו ולפי דמ"ט והטור ולא כמו שעלתה על דעת הרב חוות יאיר דהם דברים בעלמא אסמכתא ודרוש והרמ"ט והטור השמטוהו ונעלם ממנו דברי הרב לרזק שהנאחתי וגם הרש"ט הוכירו בתשובה כמ"ל. ולא נמלט הרב ז"ח דלע"ג דרינו של הרב ז"ח אמת וי"צ דלוינו דומה למעשר עני דאין נותנין ממנו ללרקה וכו' מ"ה הא ה"ל דמעשר כספים הוא מכה חייב לרקה כמ"ט סי' רמ"ט. וא"כ לוי הוה מדרבנן לא היו מקלין כ"כ וגם התנחומא לקרא דמו לפרבמוטין וכו' נראה דעמ"ש הדבר משום שאלמו ז"ל הוה ציוני וציונותו לקרא ויבוא וא"כ על הרב חזי הולאת האדם ויחד עם ציוני וציונותו ולימודו ועיפולן ועם עניים קרוביו לכן לא דקדקו ציוני הראשונים והוא הדבר שאלמו דמו לפרבמוטין משום דלשאר אינטי פועלים ואומנות שגבר מלכתן כולי האי וספיק לנני ניחם לא כאלמו שהיעודין הללו דודאו עם ציוני וקרוביו וכו' מילוי ויחד וית' ממעשר וחת לעניס צילור לא נהוג אלא כל המדנה כספרה: וחת עשירים שאנו הן הן מפדשים חומס או מעשר ועמ"ש הרב שנות יעקב ח"צ סי' פ"ה ורוק צמה שילין על הרב ז"ח וצמה שטייס. שנה דלוי מ"ט הרב חוות יאיר דבשמעות דק דע"א ע"כ ואין דבריו מוכרחים ועמ"ש צלות ח"י צד"כ וכו' וכתב גם כן משם תשובת מהר"ל סימן ל"ו וכו' דמעשר כספים מדרבנן ע"ש:

ובאופן דמכל האמור משמע דמדמי' מעשר כספים לודע הארץ דהא בירוש' וספרי ותנחומא אסמכוהו לקראי דמעשר מתנחו' וגם הרב הצעילי והרב צעל התשובה הונו עלמו ולפי סדר חלוקתן והכללן למפדשי חומס ומעשר כלוה מסדר מעשר מתנחוה ומאלחר שכן ימא כמו דבי בני דמע' תנחוא לרזק למפדשי מכל אחר חוליה הארץ אפי' לרזק לפרנסתו ה"ה מעשר כספים כמו יו"יא מכל אשר דריוח אף לרזק להוליה ממנו לרבי מוונות ומפדנסה ואיך כתב הרב ז"ח דינא חסדון אחר שהוליה ופיור בהוללותיו ה"השאר ציוני מהדיוח וממנו יקח מעשר והלא משמע דעני אספיקו מכל הריוח אף מכה שלרזק לפרנסתו. ובן משמין מלשון הרב לרזק לרזק ה"ו: שכתב חייב כל אדם לעשר מכל הבא לידו ומשמע אף מכה שמו"א ממנו לפרנסתו:

ועוד יש להעיר דבריו התשובה כ"י ה"ו שנתחילה כתב חז"ל לפי שיט אששים שפדשיקן מעשר מתמנס ולא נדאוו כי מתחילה אין מפדשוין מהקדן עד שיריוח ומכ שיריוח אין מפדשוין מהריוח דק מה שיריוח יחד על הולאתם מליכילה ושימיה ובסות ושאר דברים הלויים לפרוע ובהמות ירדשו לזכ אינו אומר כי אין יולאים צוה ודו חותם וכו' עכ"ל ופוקת מדברים אלו כי יהא ז"ל מתדעם על הכי אינטי שאינם מפדשוין כדאוי ושימיה דעות עשו אמת שלישי מפדשוין מן הקדן וחת שנית שאינם מפדשוין אלא על מה שיריוח יחד על הולאתם וכו' ומכלל שרדכים למפדשי מכל הריוח ואף למה שרדכים להילאתם וא"כ איך גבר אומר שפדשוין על מה שהריוח יחד על הולאתם וכו' דנזח מפני' הולך לפרנסה והוא סותרה קודם. לכן נראה דמ"ט נסוף שהריוח יחד על כל מה שפור וכו' ויקח מעשר כמו שאלמו עכ"ל אין בכותו שלא יוליא

ויולא מאשר פניו רק כונתו צמה שאמר וקח מעשר כמו שאמרנו היינו שפירש גם צדק הדיוט שמענו הוליא ההולאות חסו שביון באומרנו כמו שאמרנו כן נראה כונתו ולעפ"י שהולא דוחק?

ו מי שנוטה מן המעט היתה צלמיות קודת ויש לו הולאות על זה שאמר סמיכות וסועלי' ויולא וימכרו הוליא מעשר כספיהם. ויולא לספרים נתחלס הקדן וכל ההולאות שהוליא והיה הנשאר שהדיוט נקי ונד מפניו יקח מעשר מהר"ר אופנהיים נחשבה הוגלה בספר חוות יאיר סי' רכ"ד והסכים עמו הרב המחבר ס"ס. אך הרב שנות יעקב ח"ב סי' פ"ו חולק בין הוליא ההולאות נדבר המלי לקנות או גם ההולאה בכלל קדן וכן הוליא ההולאה על הספק כגון לילך ולהיות סדסודוכולא או אינו מכנה ההולאה וכן' צות לחס יהודה חלק עליו דכלל נזונה יחשב ויכנה ההולאה ומהנשאר מהדיוט ויולא מעשר. וצנקהס אחר כשאתי ונחתי צמלי' דסקיל וטרי נחשונה מהר"ר אופנהיים הכו'. ועפ"י שכלת יעקב סי' ו'. ומה שהולא סס לריה עפ"י המחזיק נכסיו הכי וכו' ע"ש יש לרמות כאשר יראה המעיין:

ז א מהיה לו היקח בסמוריה אחר וריות נאחת דעת הרב חוות יאיר בהשטמות דק רע"ל דער שלא עשה חשנון ויכה ההיקח מהדיוט וכן נראה דעת הרב שער אפרים סי' פ"ו חלק עליהם וס"ל דליון לנכות ההיקח עמה שהדיוט נדבר אחר וזלת אס עשה צמעה אחת משל ומתן נדול צמעה נדבר' שאזכרון שהכל קנה צנת אחת יכול לנכות היקוח אצל לא מקניה אחת לקניה אחרת ועיין גם' צות לחס יהודה:

ח והומש זה שאמרנו וכו'. המוליא חומס יוליאנו צמני פעמים קדרא כתיב עשר לאשערנו ודמי ל' מעשרות וכו' צמיעה מקוננות צמס הרב המעיין. חכו שכתב נחשונה כ"י הכו' וסוגיות הכל"ב דכלל חלי שרב יעשה חשנונו וכו' ואס יולא לעשות עור יתד ימתן עד סוף הסכה לעשות חשנונו ויפירס מהדיוט חמישית וכו' ע"ש בלומר דאס יולא לעשות חומס יעשה חשנון בכל חלי שכה ויוליא מעשר וימתן עור עד סוף הסכה ויוליא מעשר שני שנין הכל הוא חומס. ודנינו צללל כנת צמיעה מקוננות וז"ל וסא דאפיקיה לחומס צמני מעשרו' ולא כתב חומס צנת אחת לאורוי דעדיפ' עפי לתת הולקס צוב אחר זה מליה: צנת אחת ובפ"י דרמנ"ס וכו' עכ"ל ולעיל אוח' ה' כחננו צמיותותיו צום דחילקן ויוליא מעשר ע"ש. והיותו נראה לי דקפיד ק"א שיהיה הפסד מעשר כי צמיעה יש סוד ויסוד כדברי השו"ב כ"י הו': אמעו להכי החומס אפיקיה צמני מעשרות:

ט סנה דאשונה מהקדן וכו' וה"ה למפירס מעשר סה: דאשונה מהקדן ואח"כ מהדיוט. הרב ש"ך וכו"כ נחשונה כ"י הו':

י הרמנ"ס צמיעה המשנה ריש פאה כתב דאס לא נודמן לו דבר נליך כדיון צמיעה ויולא ויולא חומס מהדיוט ולא מהקדן. וכן יד אליהו ה' ערכין חמה עליו דמהירושלמי משמע דלף אס נתן. חומס הקדן לעולם מזהו אמת חומס מהדיוט בכל סנה ע"ש ולק"מ דלל עלתה על דעת הרמנ"ס דאס נודמן לו מדין צמיעה והפירס חומס מהקדן סני ליה צמס וסוד לו יתן חומס מן הדיוט בכל סנה. דכל עלמו לא אמת אלא לומר דאס לא נודמן לו אינו חייב להפירס יודס קרן אלא חומס מהדיוט לזרבי מזהו ומזה נשמע דחומס הדיוט לזרבי מזהו יתר הולא צל חומס ללחא ודף אס נודמן לפינוי מדין צמיעה ויולא ונתן חומס מהקדן צנת חומס לא צמיעה זה נפטר מהמלוות לוקס וכו' ואשנונו וכו' והיינו נודמן או לא נודמן לבני שאר מלוות ולוקס:

יא ור"אית' לרנונו עונדיס צמיעה צמיעה פאה שכתב וז"ל ג"ח דנפממוני כגון מדין צמיעה וכו' שיתן בכל פעם. שנתא מזהו זו ליה חמישית מן הדיוט שנכסיו וכו' לא מחייב דהכי אפרדין הסכנוס אל יצונו ויתר חומס הלכך מיצנע ליה לאיניס חמישית הדיוט וכו' ובהכי נסיון ויו חומס עכ"ל וק"ק דלל וזכר שפירש דאשונה מהקדן כמפורס צירושלמי והכי משמע מתלמודין דמפיק לה מעשר אשערנו וקדן איירי והכי דהעל סגיגית ערכין דן כ"ה. ועור ק"א צמיעה שדלס מדינו דחומס חיונה הוא ומה שישנו לעיל אוח' ה' הרמנ"ס ה' דוחק צלשון דנינו עונדיס דמיתוי מ"ס הסכנוס אל יצונו ויתר חומס דהו"ל להניס מ"ס צירושלמי כפ"י הרמנ"ס:

יב ואנכ' הוראה להרב כנ"ב דמקשה ודמי על חשונה כ"י הו': שדלס מדינו ויפירס מעשר מהקדן וחומס מהדיוט ונדחק דהכי לו יורס אחרת צירושלמי ופירס פירוס דחוק ע"ש צאורך והרבד תמוס אור כחפייס צוב סרב אחרון יחלוק צמיעה וכל התוס' והר"ל והסוד ודנינו ירוחס דמכלס נדלס דמפירס חומס מן הקדן כפי והולא ופרס פירוס חוש דחוק צירושלמי נכד הרלשונים ולא עור אלא דלל נטל אמת אמת שמוחס על שמתוי. וכבר כתבנו שיש צווי חשונה כ"י הו' ונכסא מוטעת נודמה לפני הרב כנ"ב סנתש' אשר צווי כתוב וז"ל ואס יולא עור לעשות ויתר ימתן עור עד סוף הסכה לעשות חשנונו ויפירס מהדיוט חמישית אחר שנתחלס הפירוס מהקדן וכן כתבו צמיעה צירושלמי וכו' עכ"ל הרי שכתב אחר שנתחלס הפירוס מהקדן ונגנתי חומס דניס איירי ופסוע:

יג הנהה. ואל יצונו ארס ויתר חומס וכו' ק"ק על הטור מן שהפסיעוטה והיה מקוס לומר דסני כמו שכתבנו לעיל אוח' ה' דהרמנ"ס צמיעה סוד דלל דלל יצונו היינו צמיעה לחלק מלכו לעניים אכל כי וקלס מדין צמיעה ויולא ודנינו מפרס חסידות לתת ויתר חומס דלל ומה חסידות היא ומשם דהטור ומדין מירי בקימיי לפינו עניים נלרביס להכי לא כתבו דלל יתן ויתר חומס דניס יאיר גונא שמוקן לוי מדין צמיעה ונלמס ערומים ויולא יכול לתת ויתר חומס. אכל איתוי לא אפיק דלס אוח' סה דעת הטור ומדין הר"ל

לשמוענין דיכא דמערס הוכא שרלס לחלק לעניים דלל יצונו ויתר חומס. ומו דמדנדי מדין צמ"י שוכת דלל מחלק הכי כמנוסר למעיין. יב ויתר חומס וכו'. צמיעה מקוננות כחונות דק"ל הניס צמס חלמיס דנינו יונה שכתבו ח"ל אל יצונו צלוקס ויתר חומס צנת אמת ואח"כ יעשה כפי השגתו ויו עכ"ל ולשק זה אינו מכוון דנין צנת אמת דין צוב אחר זה אינו יכול לצונו ויתר חומס מהקדן. ולא אח"כ בכל סנה מהדיוט. ומו דאחר שהוליא חומס מהקדן בכל סנה סוכר קווי לו ליתן חומס מהדיוט והכי הו"ל ולא לומר כפי השגת יור'. וכן ליטב:

יד אף דלמדין אל יצונו ויתר חומס אס צונו עליו נאמר מוד נתן לאציומס לקחת עוערת לעד ויש לחלק דהיינו דוקא לתלמוד חורס כדמסמע צוירקס דבה אצל לעניים אלא. מהר"ר צללל צמיעה מקוננות כחונות סה. ובהנהותיו להר"מ ח"ו דערכין האכרנו צמיותותיו צמלי דש"ך לזה סס"ר:

יז ודוקא כל ימי חייו אצל צמיעה עתה וכו'. הרב צ"ח פמה על הטור אפלי לא כתב דלמחר מיתה יכול לצונו ויתר חומס. ואיכור מפרק לה דכיון דליון דער שיעור לרבי דיש לומר דער עוקבא לפי שנתיו צונו מופס לכך גיוס לזרפו צונו פלגס ופויגס דעלמס אפסד דניוס פקודתו סני לוב עפי מפלגס ח"כ שפלי מר עוקבא ולכתוי ספוי אמת הווי"ס צנת הנית מדונה אכל אחר לא ולקח השמיעו כדפ"י וסטור דין זה כי כל אחר יעשה לפי עשורו ומעמד ורשו עכ"ד:

יח ואנכ' לא אפיק דלשו עמוס דליון קלינה סתמי לה סתומי ארדנא היה להס ללמדנו דלמחר מיתה יכול לצונו ויתר חומס וס"ל כפי חמונו וירשו. ומו יש להער דכל הרב דלל נחשור דלעיקרס הטור לא כתב דלל יצונו ויתר חומס כמ"ל. ומה שפירק צמיעה סנכ' מעיל שמואל פ"ו דערכין צער הרמנ"ס דלל כתב ה' דלמחר מיתה ע"ש אינו מחזור דכל דלויס ס"ד צמ"ס וסותיו ומפיק ס"ל להרמנ"ס לכותנו דים ס"ד דמס על יורשו אורכ קיילס וס"ד דמקס דמדין אפר עוקבא וד"ק י:

יט ויכול ארס ליתן ללוקס כל מה שירלס וכו'. ורלס דללו דוקא כל מה שירלס סתמו מדין צמ"י ומח"ס כון אלא כלפי שאמרנו דלל יצונו ויתר חומס כתבו דנשעת עתה ארס שלט לעשות כל מה שירלס כלומר לשלס ולרניע ואפי' מלנע כצו עוקבא. אכל דליתוי למסר"ס יפה סס' יפה מרלס שכתב וז"ל אכל ס"מ מחלק כל נכסיו כמו שאמרנו יפירס דמדין כפסעו ולא יועמי היכן מלא כל נפוסיקס שלא סתירו אלא עד מלנא כמד עוקבא. ודרימין צמ"י ככתב כל מה שירלס כן מתפדסיס כדאמרן. והכי צדור דלף צמיעה מיתה לא מלי לחלק כל נכסיו ודף לעניים דק"ל דהיתונ ככסיו לאחרי וישויו וישויו סני דוח חמישית נוחה הימנו וידינו אף הקידוס נכסיו כדמכוס פ' וס נוחלין דף קל"ב צמיעה דיוסי מן ועור' ובמ"ס צמ"ס שפירס יהודס דף ע"ז ע"כ ובכת סס דלל דלמדינו דיכול לצונו צמיעה מיתה היינו עד פלגס וכעונדא דמר עוקבא ע"ש וכן משמע קלית צירושלמי פ' יס נוחלין דל צרו ח"ל צמיעה דהיתונ נכסיו לאחרי: והנה אמת צווי עליו ככתבו ויתר חומס עניותם על עמוחס כדלס חר דר נס אפיקר נכסיו בניר"ל צר מעל ח"ל און היינו צווי דהיהס הינונו פלגס וכו' עכ"ל:

כ וי"ו דלחוי צמיעה חקוננות כחונות שכתב משס תלמידי דנינו וינה וז"ל צמיעה מיתה יכול לצונו ולעשות כללנו כדחוקן צמיעה צמיעה דמר עוקבא וכו'. וצונוניכו להלכי נכס' ואפי' צמיעה מיתה נליון הרניס סגפ"י שיכול לצונו ויתר חמישית מ"ס און לו לצונו הכל לבדי אלא שיניס קלית לזרשו עכ"ל ומשמע דהרי גרסי צמיעה דמר עוקבא וצונוניכו להלכי נכס' משמע להי דללו דוקא אלא שהניס קלית לזרשו כמ"ס צמ"י. ומדין דרעס דמס יתקלס לזרשו מ"י יכא שנתס און רוח חמיס נוחה הימנו דן כ"ה. ועור ק"א צמיעה שדלס ריש ס' ק"מ ועפ"י הרב כנ"ב ח"מ ס' רפ"כ בהפס הטור אוח' יור'. וצמיעה וחסין כתב דמר עוקבא צונו שליס נכסיו. ונכס צמיעה פלגס. ואח"כ כדפס עתה ספר סדר סדורות ובכת דף קל"ח דל' פלגס ע"ש:

כא ולין לעשות ממעשר שלו דני מזהו וכו' מדינו מור"ס שהניס דין זה כון משמע ק"ת כדכתבינא צמיותון לעיל אוח' ב' דמעשר כספיהס אינו אלא שחיונו לתת מערל נכסיו ללוקס פכח מלוות דוקס. ועפ"י צמיעה שנות יעקב ח"כ ס' פ"ה. ואשחק דלחוי ספר חרס זה שמי צלר יעקב וכו' פירק דלחוי שהניס עליו ולחוי אפרתי צמיעה דכתבינא שלל יוד לכות דנינו הרב שנות יעקב ע"ש צ"ר סיו סל"א:

כב כגון נדוח לנית הנתכת וכו'. לכל הרנדות און נראה להקל שפס הוא לדין למשרת יוסף צעין שדורותם צמיעה מעשר צמיעה דלפי רוב הסדירות ומלל שפירות דלנונו וחומס הפשדחת זאידי עפי צמיעה מליאורלס ה' ודלוי לא הרב שנות יעקב ח"כ ס' פ"ה וסס דניס פשוטי י:

כג או שער דבר מלוה דק וכו'. וכו"מ לפרוע מקוס אף דלמדין ונגנש"ך לוקס הרי אמרו עשה לוקס בכל עת זה הון צווי קעניס ואון ס"ד שיוולא מעות מעשר להכי. הרב ט"ו. וכו"כ נחשונה כ"י הו"ל לפרוע מקוס צמיעה מעשר דבר פשוט הוא זה שאין לפרוע על וו מחיוצ ממוני צמיעה מעשר עכ"ל. וכן הרב חוות יאיר צמיעה מעות דף רע"א כתב דמדין צווי קעניס ח"מ אינו יכול לעשות מרמי מעשר אן הי' הוספולס חסידל קי"שא כהר"מ ק' עטר וז"ל חלה

דעת ע"מנו ואינו חושש אם לחוק על רבו, הדר ה"ל הרב כחבר לעיניו זה שאינו רשאי ולהחיר נגד דעת החכם שכבר הורה באותה שאלה, כל שאינו עטוף טיקול הרעה בדני ממונות, או אנמיה סמיך כרכב ב"ה, וחבר ותלמיד חבר שזוין בזה שאפי' מחמת ראיית איני יכולין להורות בעיר אם לא בשני דרכים ה"ל. והשאלות הכללות במקום החכם אפי' לא ידע מהן ולא בלא לפניו כ"י כולן כאלו חלה עליהן הוראתו, מאחר שכן ברשותו, והוא רגיל לפסוק כך, אין חכם אחר העובר בעיר רשאי להורות בזה הסך דעת החכם העיר, ואפי' היה החכם האורח רבו של החושב. אינו יכול לחלוק על תלמידו חבר במקומו לעיניו מטעם לכשיב נבטו וליכנס בתחומו:

עכשיו, כמי שהחס הוראתו דמי, כיון שרגיל לפסוק כן, ודין זה עם זה כחבר שאינו רשאי להחיר מה שאמר חברו, ולא לחסור מה שהחיר חברו אם לא ע"פ הדרכים שנחבטו בפוסקים, וזה דווקא כל זמן שהברו קיים וכו' :

זהו מה שנראה לע"ד מוכרח בביאור שפיעי שרע זה שלא מלאחיו עדיין מוכרח בהרבה כל לרבי בדברי הפוסקים ז"ל, אולי לרוב פשטותו, מכל מקום יאל לנו מזה השוגג שאלתך ברורה שכולה' אם סגן והתלמיד נחמסם אח"כ בחורה כמו אביו ורבו או קרוב להם, יכול לחלוק עליו אפי' בהלכה למעשה, ואף כענו והוא תלמידו שפרי כבוד הרב שוקף על כבוד האב. ואין משום פנים בחורה, כל שהתורה זיכתה לו. אמנם אם הוא עדין תלמיד נמוך, לא הותר לו כלל לחלוק על רבו ולסחור פסקו אפי' אינו או עמו, ואין אומרים בזה אין לו לדין אלא מה ששפיעו דורות ויפתח בדורו כו', דלדרכה אין משיבין את הארי אחרי מותו. ואפי' לא היה רבו כלל אם היה רב גדול ומומחה לרבים:

והא דאמר רבא לריש גלי ורבי הוול בר"י כי אחי פוסקא דיינא קמייהו כו' לא טיגמר תנמרון מניה (פ"י דק"ט) אינו ענין לכאן. דאיינא ט"ח הוו נבי רבא וכו' יאלו להוראה, ואין לאו בכ"י עסקין וכדאמרן, וגדולה מזו מלאנו בפ' בכל מערבין כשמת ר"ג שזכרנו ר"י להפך את דבריו ועמד ריבין על רגליו ואמר חי' אלא דבחר רישא שופא אול כו' ולא ראה לקבל חסותו של ר"י (דורו) בני עטם והשוגג. לא היה עולה ע"ד להפך את דבריו) ואפי' שרין חברים הי' להם לר"ג ולר"י זה עם זה. שמע מיה דאחר מוחו עירף. ואפי' לנבי חברים מכל מקום לר"ך לומר דוקא כשפסעה הוראתו וכבר הוקבעה הלכה כמותו כך ר"י. כ"י ליישב שאל יקשה עליו כלום וק"ל. ואם הוא דבר הוראה שלא פטע בישראל לקטוע הלכה כך. והתלמוד יס לו להשיב עליה. ולא בר הכי הוא למעבד עובדא כשמעמיה. כבר נחמו לו עלה טובה שודיע לערן לרבים וגדולים המומחים בהוראה שברורו. ועל פיהם יקום דבר ההכרעה לרבות אם יש ממש בדבריו וטענתו הטובה היא אם רעה. מיהת שפיטא דלא הייטיבין לגלויי דעתא נגד דעת הרב בדבר הלכה והוראה בכל גוונא בין בחייו של רב בין במותו. כשאין דעתו של תלמיד מחקררת בדברי רבו. כל ראיית שיש לו יביא בין בע"פ בין ככתב לשאל ולחקור דבר המשפט אלא חכמי דורו הבקיאים כדי לעמוד על האמת. ואם אין שם בקיאים ולא יוכל לעמוד על דעת זולתו. אעפ"י מזה שירשום דברי חסותו ויכתבנה לזכרון דברים. שאל יבוא אלם גדול בחכמה ובמנין ויסיכים לדבריו ויחייקם או יבעטם כענין שטינו בפ"ק דעדות. עכ"פ אין ראוי להעלים דבר מה שביא קילור בהשגת האמת. אף כי בחורה אחת ומשפט ד' דקנן יחדו. והשלמים בחכמה אינן מקפידין על החוסם עליהם. אדרבה מחויבין טובה למי שילים מלפול ברשח השגיאה שהוא פרוסה לרגלי כל החכמים אשר עיני בער להם. ואמר החכם קבל האמת ממי שאמר ואפי' מקטן שבקטנים. ואמרו ז"ל תלמיד שאמר דבר הלכה אין מוחיחין אותו. וכ"כ דבההוא עלמא דקטנא לא קפדי רבנן ונייחא דנפשיהו הוא. דעבא לכו עבדין לנו לברר האמת שבדבריהם ע"י מו"מ. ברם אין לתלמיד לסמוך על דעתו למעשה בלי הסכמה וקנים שבדור שמה הוא העומם מחבר שאל שימם כל רבו. כהה סלקין ובהה נחתינן. קטלי קני באגמא כי אין. ומלאה דמסקא עלן. לאחריי אודועי מודעינן. אורווי לא מורין חרלה לרוב היחס כ"י. והעומי פני בדברי רבותי יע כחוב עליהם מה שיראה לע"ד כאשר עם לנבי באמת ובחמים. לבי אפכי להקבא האמת. וחלילה לי לעשות נפשי שקר לסמוך על דעתי הקלה כמות שהיא בני לירוף וסינף מלודים אחרים או ע"פ פניית אקנים וסטר מומחים. הבקיאים בהוראה חס ליה לזרעא דאבא. ויסיק לך זה כעת כפי הפנאי ופה חתא שביחת קולמסי מענין זה ומהה התיב"ה. נאם דשי"ת מאהבה וחסה. בערור יעב"ז סי"ט.

חולקט מהאמור בקצרה, והנקט ע"ג נסה וכברה, הוא זה. (ה) אין התלמיד רשאי לחלוק על רבו ולסחור דבריו דרך קיפוח ונינוח אפי' בפילפול בעלמא. (ב) אבל אם אינו מחכוין לקצור ולכ"י את רבו, רשות הוא להשיב עד מקום שירז מנמנה כדי להעמיד הרב על בוריו ולברר האמת. (ג) ובדבר הנוגע לדין והוראה לא די שרשאי לגלות דעתו, וראייתו לסחור דברי רבו. אלא חובם ב"כ שלא ישחוק בכה"ג מפני כבוד רבו, וכבוד חורה שדיף. (ד) ולכן בכל אופן שהוא העשות דין בין לקולא בין נחומרא, מזהו על התלמיד לומר דעתו וראייתו. (וה) ובמחשפטי עסקי ממונות יס איסור נוסף, משום דררא דממונא, שלא יוליט ממון שלא כד"ן מיד הפטור, וכי זה בכלל מדבר שקר תרחק. (ז) ויש לידע עוד שאין דברים הללו אמורים אלא בעשות גדאורייתא דכלל גוונא לא שסקינן אבל במידי דמדרבנן עבדין עובדא והדר ומוחבינן חיובתא, ולא הייטיבין לאחובי מקמי הכי וזה אפי' בחבר. כ"כ בתלמוד ששסיקסו יפה בכה"ג, ואפשר י"ל תיובתא לאו עשותא ודאי היא, משיה חרתינן במידי דרבנן. אבל כשהעשות ברור. קרובי לומר דגם בדרבנן לא שסקינן ליה למיעבד עובדא. ומוחבינן ברישא ולא הייטיבין לביסוסא (ולאו דוקא בדבר שבטורה והוא מרים כגון המורה להחיר במש"אלס ודכוותה. דהבוא בר שמתא הוא ודאי אפי' העושה בשגגה דשגגת תלמיד עולה וז"ן דכענו למעבד לריש דאורי להחירא באגמא דמסקי אשיג דאורי אלא דרבנן כדודע. ושפיטא דרב מעיקרא נמי לא הוה חסיד ליה במידי ומכוין לזולל בדים חי' כשסיקורום האגלגל בריח. דהא היינו ריש דמסר נפשיה ושמתי אורבנן ואחרתים ליה ניסא כדאי' בשיבכי כרואה, אלא היע דבעי לשמוחי ליה משום דמקום שיש ח"כ אין חולקין כבוד לרב דנפקא מנה חורבא לזוללי במידי דרבנן. לככי לא מהיכא טענה שגוג ללורכא מרבנן דתמיר כ"י וכל דלא ידע במאי דפסע איסורו פשיעוהא היא. ודעבא ליה עבדי ליה ולא עבד בל"ה ואפי' לא קעבר אלא אמנבא כר"ג בר אסיא וכוותיה וכ"כ העיקל בר"ם כמה שגוג דלבר טורח החמורה. משיה שפסיה ליה לרב דמדינן ליה לאלתר. מיהא שמואל חיים לניעוטה דשכיח דעבדי איש דעמי בכ"י ומכיל בין מים למים דלא שוו לעיני זה כמו שהיה שם באמת מקום לעשות ולחוק. ובהה נחייסבה לנו השגת הראב"ד שמהה זאת בכלל דברים שמונין עליהן. ולא הפסיקו מ מה שמהם בר"ם ז"ל המוגלל בדים דהבוא ודאי שאני דפקר בדרבנן. משאיכ בהה לאו ברשעי עסקינן אדרבה בחסידי איירי, ואשמעינן ברותא דכה"ג אף כשגוג חייב נירוי משעמי דלמירן דאיכא למיחש לתקלה שלא יבואו ב"ה ילמדו ממנו מאחר שחיה הורס לעשות כן לכן לר"ך לפרסם עשותו ע"י משפט ב"ד כי היכי דלא ליחו לבינמר מתקנתתא, אלא דכי איכא מידי למינף זכותא למיתלי ביה עשותא תלינן ולא עשיתן עלה והזכר בזה דוק. (ז) אמנם לא נלמדם התלמיד אלא שלא לחשוק. אבל לא הותר לו לחלוק על רבו בחוקת היד לר"ך אחר עלתו ודעת ע"מנו לסמוך על זה להורות הלכה למעשה נגד דעת רבו, שזה חמור ממורה הלכה בפ"ר, שהוא אינו קוטר דעת רבו כלל, רק שאינו חושש להמתין עד שיפסוק הרב את הדין וקוסף להורות לפניו, ואלן איסור כפול אפקרוהא דמורה הלכה בפני רבו וגם סותר דבריו וחולק עליו, שהרי כיון שהרב ידע ראייתו של תלמיד, וכוה אעפ"י עומד בדעתו אם שפשיב עליהם, או לא חס להשיב, אליו מחויב לשמוע בין להקל בין להחמיר, לעשות בדבריו אפי' בשל תורה. (ח) ואסור לו להרהר אחרי רבו ואפי' להחמיר על ע"מנו, חוששני לו מן מרמא (כדמותה מההיא דאמר ליה שמואל לרב אכול ולי לאו כחיבנא עלך זקן ממרא כדאי' נירו גבי שטן דגוים דוק ולא חבבל להשיב) ובה אין חילוק בין רבו קיים או לא. (ט) וכל זה דווקא בתלמיד מובהק שלא שימם כל לרבו ולר"ך עדין לגמרא וסגרא דרבו, אבל בתלמיד חבר כבר אמרו שיכול לחלוק ולסחור דברי רבו כגמרא וסגרא. ויוכל להורות ולעשות מעשה כדברי ע"מנו. והתלמוד מלא מזה. (י) ובמה דברים אמורים במקומו וברשותו או ברשות שפשיב שזין בו, שם רשאי להורות כפי סברתו, אבל לא במקומו של רבו דהיינו בפניו ממש, משאיכ אחר מוחו ברשות נחומס לתלמיד חבר לעשות מעשה כדעת ע"מנו. להחמיר מיהא, אפי' מוסק כלכד. ובמקום רבו (י"א) ולא עוד אלא שרבו אינו רשאי לחלוק עליו ולסורם במקומו שלא כדעתו של התלמיד החבר, ואפי' עדין לא בשאל עליה

שאלה ו שאלת איך יש לנהוג במעשר כספים אם רשאי אדם לנכות מן הירווח הסוללות שהיו לו כמיי"מ שכן נחשבות מכלל הקרן אם לאו :

תשובה דבר זה כבר עמדו עליו מתחמי זרונ' ולהוליאך חלק אי אפשר מכל מקום. ואודיעך ממה שיש לעמוד עליו בדבריהם שראיתי כמה. עין ס' חות יאיר (ס"י ר"ד) מדפסה תש"ו כה"ג מסר"ך ג"ש נר"ו על ענין זה שישמיה הרב בעל החשובה כ"י לאותה סוגיא דמנחות (ד"ט) והרב בעל הספר השני וכתב דלא דמי אלא לדבר שאין זרעו בלה. ולא ידעתי מה כיון בהשגה זו. וכי נמי היו דבר שאין זרעו בלה. כה קיי"ל דבטי שצורי לפי כולו ואינו מנכה כלום לפי חשבון המחוקק בדקיי"ל כגללים ודלויסין מריבויא דקרא דעשר חמשר אפי' דבר שאין זרעו בלה. וז"ל דעשום דאינו דרך זריעה הוא דמנכה קרן והאלאס כמו בשבילן שקלרן ושפטן. דעשום דלאו היינו זריעתן. פטורין ואין מחשבתין אלא

אלה לפי חשבון חוססח הנידולין . והיינו בני עממיה דמערד :
 איברא לירי חיו קלח דמיי טפי לדבר שורטו כלה . אפי"ס שהרב
 בעל סי' הניל כי רב כיו ואלו בלשונו וקסח הסופר אשר
 במתנו . אחרי כל ארס ימשך הקורא לפי חומו לרמות מעות
 שכחורה לזכר זרעו ולה . ולא לזכר שורטו כלה שהורט
 נספד ונרקב בלרץ . אבל כל זה אינו מוכרח דליפכא מסחברא
 דכח מיגרע נרע דהקנן בטוי"מ אפי"ס שאינו נרקב מה בכך המעות
 אולי לעלמא . והריווח שבא בטוי"מ לא מינייהו קא רבי לגמרי .
 שאין אלא בדרך סבה רחוקה ככלי ביד האומן . שבמלמעוהו יפועל
 ויעשה הרעות שלא יל"ו מנבטן הופעל ולא נהוו מעלס הכלים
 הטופסים עמו בסבתו , כמו מרא וחליגא ביד החוסר בלרץ שעל
 יריבס נחגלו לו עמוטיות ומלא אולרות שהם דבר אחר לגמרי .
 ואין כלי החסירה בכחם בעלם . וכן דבר נריוח שיבוא ממנו"מ
 פניס חדשות בלו נכאן ועדסי מדבר שורטו כלה , דורע פירוח
 בלרץ אפי"ג הנרקב ונספד בקרקע , מי"מ מניה נופיה קרבו בני
 פירוח , והני נידולין אינה יניבו עלם הזרע . שמהומר הזרע .
 בלו וגו' , אפי"ס שבמנה בקרקע וקיבל לורה אחרת מקודם .
 ולדבר שורטו בלתי כלל פשיעא דליכא לרמויי הכי זוני קרנא דשיסקא
 דשאני דבר שאין זרעו כלה , שארי הזרע קיים ולא כלה שבאחר
 בידו , משא"כ במעות שלא נשארו בידו והרי הן אבודין ממנו אפי"ס
 שזולין אלא אחרים , לענין מעשר ליכא קפידא כי אם בדבר האמלא
 בידו שיש לו ריוח בו כדברת ה' אשר נתן לו , וכל מה שבירד הרי
 הוא בכלל זרעה לעשרו כי המח אלקים היא , שהזמין לו קנין
 שארי חסר עמו . ועוד המיזם עולל הוא להפסד כמו לשכ"ר .
 ובדולי נרע טפי מדבר שורטו כלה , דנמנהגו של עולם הארץ אינה
 משנה דתתה שמה שזרעין בה מלמחא עכ"פ . ולא שכיח כלל שלא
 התן הארץ יבולה חיו , אבל בטוי"מ שכיח היסקא בכל יומא .
 ושניו פרנטיעא דמסיד ומניו עונא אף הקרן , (ובס"ק דקירושין
 לענין הטענה דמסיד אפי"ס חליבא דראב"י לפי שאין בכלל זרעה
 אפי"ג ועביר בהו עיסקא) לכן אינו אומר אלמלא היה מעשר כספים
 מן הזרעה . היה קרוב מאד בעיניו שלא לבד האולות אינו מוכה .
 אלא שגם הקרן מתעשר . בכל פטע שזולתו בטוי"מ מהחס ומוכרו
 (וכ"ס המוכר במשד"ח) נעשה כולו ריווח ומתעשר לפי כולו .
 כדמריבין דבר שאין זרעו כלה , מתעשר מעשר , וכ"ס הא . (ואיכא
 לעינף בני מדשכתן בלויסורי הגאה דכל היכא דנאסרו הגדולין
 נאסרו סף החלוקים שבע מנה וכי הדרי יניחו . א"כ נישא און
 בני דהיוטפי המיזם דין נידולין יש להן , וכמו שאלו מתעשרין כך
 אלו , שזין הן בכל מקום) :

דמסחמא ניחא להו במאי דעבדו אבוהן לקימוי מלוה כמתיא ולא
 לריב רשות לעשר דמאן דנקיטי רשותא דמי , מי"מ ודאי מלוה
 דרידו הוי"א ופי"ג דשליחותיהו קעבדי מידי דהוה אפועלים
 המעשרים פירוחיו של נבי"ה . מי"מ טובה הגאה של בעלים . (עמ"ס
 בלתי"ס מ"ד פי"ג דתרומות) שמה י"ל כיון דהכי נהוג דמחמא דכי
 נחייבו מעיקרא דרך המעשר שירי שיירי בכמחמא להיות להאבות
 טובה הגאה שבהן , והבנים מרויחים בכך שאינו נקבע בחובתו עליו
 להערים מעשר הריוח מכאן ואילך , עמ"ס בס"ד דשקלים אמתני'
 דכל קטן שהחיל אביו לשקול ע"י כו' . אבל אם נהב כן מעלמו
 פ"ל כבר נעשה נזר ואינו יכול להפקיעו , ואפי" מתיחא מנהג
 האב היכא דהוגו במעשר כספים לעולם . שמתניב משום לא
 חטוט :

יצ"ע בנהג זה של מלוה אם פשוט ג"כ בנושא את הפס"ה שיש
 לה ממון לעלמה שירשחו או ב"ה לה ומקום אחר בלחון
 שאון רשות אבות שולטת בו , אם מחוייב הבעל לעשר המעות
 שמכנסת לו בנ"מ ונ"כ . דבשלמא זוג שפחותיהן משפין לאותן
 ומכניסין להם מעות מכיסן , דין הוא שישערום מחורח מנהג לכל
 הפחות , לפי שזכו להם בקנין שבו חסרים ממנו וראוי לזכר ה'
 מהונו להפריש מראשית מעוט חלק לנבוא למען יתברכו וילליחו
 נכסיבם , משא"כ בנ"ג דכבר נחמשר אלא האשה כשזוכה בו .
 או אפי" לא נחמשר מאחר שכתב לה כל הכך ככחובתה והרי הוא
 חוב עליה , חמטיי שלא יתן לנבות מחיים אם לא בנידושין , מי"מ
 אין לו כוס זכ"יה בקרן . ומדוע יעשרנו מאחר שאינו זוכה לה
 כנגדו כלום . והיבטי למי"ד בעל יורש הוא ז"ל לוקח . (ואף למ"ד
 לוקח הוי , י"ל דלא אמר אלא אחר שמתה עתי"מ סקי"ג) מיהא משום
 תקנתא דריבס הוא , ולא לאפסודיה מידי . גם אין ענין לבלאן אי
 אמרינן קנין פירוח כקנין הנוף , דלענין פירוח הוא דליחשיל .
 איברא הכא פירוח בודאי בני עשורי למאן דהוה במעשר כספים
 ובי איחשיל לענין הקרן דמשתלם ב"י דריבס קמיבועא מחייהו אד
 י"ס לחייבו בחומר המנהג , ומסחברא ללאו ממנהגא הוא כה' .
 ואיכא למשפטה בני מההיא דליחשין מי"מ הדר דלי"ר אפי" בעל
 בנכסי אשתו יעשה דבר מלוה לשיחיימו . די"ל מאי אפי" . אלא
 לרי"ך לומר דכל חר מוסיק אדחבריה דקמא אחר האוכה בנכסי אגר
 דהיא מילחא דתהו ב"ה טובא דלא טרח בהו כלל שאפי" הניע מלעות
 בלנד קונה . ור"ש הוסיף אפי" בעל בנכסי אשתו אפי" דלא קנה
 אותן כהחלט , ורבא הוסיף עבד עיסקא ורווח אפי" דטרח ביה .
 ור"ש הוסיף מליאה אפי" דליכא ידיע מנה אלא אינו . ולא שלטא
 ביה , נקטינן מיהא דבעל בנכסי אשתו לא קנין גמור הוא
 קונה מעשכיו לענין זה מאחר שאין עדיין הקרן מוחלט לו והיינו
 דאוסף רבא (דאליה עמי קמ"ל ומי"מ מנכסי אגר , אדריבא בנכסי
 גר לרי"ך מיהא מעשה וחוקה . ובנכסי אשתו ל"ל להאיך בכן אלא
 כיון שזכה בנכס זכה בנכסים ממילא ותוהיא מילחא טפי ומאי
 אפי" . אפי" רבואא אשמתין אפי" דלאו דרי"ה הוי (גמרי כדאמרן)
 והשתא אפי" דבלי"ך אולינן לחומר"א משום דכולהו בחדא מחיתא
 ניבוי דקנין גמור הקנו לו מן השמים . משא"כ בקנין משוקקת בה
 שאינו אלא הלוואה אללו בחיי האשה , מחייהו ללחמורי דעבדי
 מידי דמלוה כדקאמר תלמודא . אבל אסוקי מוונא במעשר לעניים
 ליכא לחיוביה כלל , מי"מ המחמיר עליו חבי"ע , וממאי דאמרין
 השתא לקולא איכא למשמע מנה אחריתא לחומר"א היכא דמיתא
 ליחמחא וירח בעלה כחובתה , י"ל דבטי עשורי נכסי דיריח מנה .
 ואפי" דכבר נחמשרו ברשות האשה בחייה . דהאליגא הוא דחאו
 דרשותיה וקניהו קנין שלם גמור . (וגי"מ נני לענין דברכה ע"ס
 בא"ח סר"כג) מיהא מווינא ככחובה דאורייתא דלא מיחייבא
 במעשר . דאכתי לא הוה נסקא מרשותיה ולא זמנה בה האשה
 מעולם ולא היחה מוחזקת בה כלל . שאפי" כראוי דשלמא לא
 חשיבא לנבה , והשתא דיריח לה בעל לאו סינוי רשות הוא . אולי
 יש מקום להחמיר במה שהיתה שזה להמכר בטובת הגאה , שפסי
 שומא זו יעשר . ומליא בלגונתא דדבר הגורם לממון , אי כממון
 דמי . אי לא (עמ"ס בס"ד לקמן ספ"ה) :

אמנם מש"ע הרב בעל ה"ס ה"ז , דבמו"מ דמי כשחוף עם הקב"ה
 שבואו לחשבון מנה המעטק כל הולאות חוף שבר עלמו
 שאינו מנהג כדאי' גבי כוונת ונותן בלמונה . לא ברירא לי מילחא
 דקמתי הרב שותף לנושא ונותן בלמונה דאמרין שבר עלמו אינו
 מעלה לו . ומוה חירש דבר בדין שבא לפיו ששותף הביא בחשבוןו
 ששבר פועלים להביא הסחורה ממספיה לבימו וחשב עלמנו שבר
 כחד מהפועלים כי ערר ג"כ בזה כמו שאר שותפים שנת
 ליעוש שבר . וענין כי לולא זה למה לו להמכר חנם , כי הוא בעל
 בית מסויים . ופסק שאין בעטנתו כלום ולא יעול שבר על זה .
 ורייק כן מנמרה הני' גבי נושא ונותן בלמונה , דלמאי כימ
 אמרינן שבר עלמו אינו מעלה לו . אי לאו דקמ"ל בכיה"ג אפי"ג
 דעשה מלכה עם הפועלים אינו נוטל כלום . אלו דבריו ז"ל .
 ותם אינו לא ארע טמיון שבין אלו הנושאים . דהתם כדקאמר
 תלמודא עממא שכבר נתן לו שכרו משלם . משא"כ הכא אסו מידי
 יסיב ליה אמאי לא יעלה שכר עלמו . ועוד נראה דלפי כוונת
 ונותן

א"א שאי אפשר להחמיר בו כל כך שנהל"ן דברי האומרים שאין
 לו עיקר מן החברה ר"ל בחיוב אם לא ממדת חסידות ודאי
 יש לו עיקר ועיקר מדברי אביו הוקן וכל אשר חתן לי עשר אעשרנו
 וע"ז אנו סומכין להקל בו , שלא לגדוש המדה להחמיר יותר ממה
 שהינו והנה לישראל בני נביאים די להם במה שהחמירו על עמלן
 לפנים משורת הדין . ויש לי ראייה מפורשת שאין עיקר למעשר
 כספים אפי" מדבריהם . מהא דפי' הדר המחזיק בנכסי אגר מה
 יעשה וליחיימו בידו כו' רבא אמר אפי" עבד עיסקא ורווח . ש"מ
 כדאי"ל דלא בנו עשורי גמרי ואפי" לאודורי משינא בישא . ומה
 טובה קמ"ל ד"ל לאפסודי מידי , אלא עביר בהו מירי דמלוה כל כו'
 דלא מספיד ביה כלל וסני ליה נבכי . ואי ס"ד דמעשר להו עשורי
 לעמי לרי"ך מני נכחיה דמלוה . אטו הך לאו מלוה רבה היא ומנא
 ומללא בעינא ובלא עידנא , והיא ודאי מן הגדולה שבגדולות .
 מלוה שיש לה פירות וקרן קיימת לרקחו עומדת לער קרנו חרות
 בכבוד בלי ספק . והיא ברובה ובחונה , אלא ע"כ שאין עיקר
 לחיוב זה כלל מדי"ם ולא ראו חכמים להעיל חובה זו על הארס
 כע"כ שהיא דבר קשה להחייבים ואינה מדה כל ארס לפזר כל כך
 מתוך שאינו פרה ורבה בעטנו , ואינו זומה לזרע הארץ כי חק
 עולם הוא ולא יעבור . משא"כ בטוי"מ . וע"כ יפה אמרו חז"ל והיו
 חייך תלוים זה שמונותיו תלוים בכספו שאעפ"י שהכסף יענה את
 הכל ובנהג שבעולם מי שכספו רב אינו חסר כלום ואוהב בהמון
 לו בחוה"ל והון עשיר קריה עוון לא יירא בימי רע ובימי רעבון
 יעטע . אלא לפי שהוא דבר המתמעט והולך וחסר נעטנו , לכן
 הא"ש אשר לא מילא כפו ממנו בודאי חיו תלוים מנגד , אם א"ל
 ממה להפרינס ואלו , ע"כ אי"א להכביד עליו חוק המעשר אלא
 ברצון לפי מה שהוא אדם , אבל ישראל קדושים הם החמירו על
 עמלן בכל אריות אשכנו קיימו וקיבלו עליהם חוק ולא יעבור לעשר
 ממון הגדוהו שכחיהם להזוג כדי שחשרה ברכה במומנס .
 וכוהגים האבות חלקו כפי האור בטיייהם , ושפיר עבדי לפי שיש
 לחוס שהבנים לא יחשו לכך ויחוסו על ראשית קנינם שלא לחסרו
 מידי , משא"כ האבות אפי" הן ליקיין אין עינם לרה בכך ויחיה
 להו נכסי . ונסקי בהו י"ח מידי דהוה אחרים משלו על של חברו
 שובת כהלא שלו . מיהו בני מיני כשהאבות מחייבים עלמנן במעות
 מעשרים , משא"כ במכניסין חסם כך וכך כסום מעות להזוג
 וא"כ בגיגס פור היוזג נוספין המעשר . כבר נשתעבר כל הכך
 להזוג דמלוה עליהו רמי"א וס"י יעשו בו מה שירצו . ואפי" לכאס"ל